

ELTE TANÍTÓ- ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK

A BA SZINTŰ ÓVODAPEDAGÓGUS-KÉPZÉS
TANTÁRGYI PROGRAMJA

2010

Tartalom

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS SZAK ÓRA- VIZSGA- ÉS KREDITTERVE PSZICHOLÓGIA.....	3
AZ ÓVODAPEDAGÓGUS SZAK ÓRA- VIZSGA- ÉS KREDITTERVE PEDAGÓGIA.....	4
BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA	5
A SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSE ÉS ALAKULÁSA II.....	10
PEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA	13
A JÁTÉK PSZICHOLÓGIÁJA	16
A DIFFERENCIÁLÁS PSZICHOLÓGIÁJA	18
CSOPORTOS PEDAGÓGIAI GYAKORLAT I.	21
CSOPORTOS PEDAGÓGIAI GYAKORLAT II.....	23
NEVELÉSTÖRTÉNET.....	24
ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIA ÉS DIDAKTIKA.....	27
ÓVODAPEDAGÓGIA – NEVELÉSELMÉLET I.	30
ÓVODAPEDAGÓGIA – NEVELÉSELMÉLET II.....	33
A DIFFERENCIÁLÁS PEDAGÓGIÁJA.....	36
CSALÁDSZOCIOLÓGIA	39
ALKALMAZOTT PEDAGÓGIA	41
A JÁTÉK PEDAGÓGIÁJA ÉS MÓDSZERTANA I.	44
A JÁTÉK PEDAGÓGIÁJA ÉS MÓDSZERTANA II.....	46
„AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET SEGÍTÉSE” SPECIALIZÁCIÓ	48
A KÖZOKTATÁS JOGI KÉRDÉSEI	49
PEDAGÓGIAI TEREK	50
AZ ÁTMENET PROBLÉMÁI	52
JÁTÉK AZ ISKOLÁBAN	55
AZ ÁTMENET MODELLJEI.....	58
CSALÁD-ÓVODA-ISKOLA KAPCSOLATRENDSZERE.....	60
A KISGYERMEKKORI NEVELÉS” SPECIALIZÁCIÓ	62
SZOCIÁLPOLITIKA ÉS GYERMEKVÉDELEM	63
A KÖZOKTATÁS JOGI KÉRDÉSEI	65
A KISGYERMEK-NEVELÉS PEDAGÓGIÁJA	66
A KISGYERMEKNEVELÉS INTÉZMÉNYEI.....	68
A KORAI FEJLESZTÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA.....	70
A CSALÁD, A BÖLCSŐDE ÉS AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE	72
A MEGISMERŐ KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE.....	74
BÖLCSŐDEI GYAKORLAT.....	76

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS SZAK ÓRA- VIZSGA- ÉS KREDITTERVE PSZICHOLÓGIA

KABN06A01e Bevezetés a pszichológiába	2	2 k						-
ÓBN06A02e A személyiség fejlődése és alakulása I.	0		1 aí					KABN06A01e! ÓBN06A02s-sel párhuzamosan
ÓBN06A02s A személyiség fejlődése és alakulása I.	2		1 gyj					KABN06A01e! ÓBN06A02e-vel párhuzamosan
ÓBN06A03e A személyiség fejlődése és alakulása II.	3			2 k				ÓBN06A02e ÓBN06A02s ÓBN06A03s-sel párhuzamosan
ÓBN06A03s A személyiség fejlődése és alakulása II.	0			1 aí				ÓBN06A02e ÓBN06A02s ÓBN06A03e-vel párhuzamosan
ÓBN06A04e Pedagógiai pszichológia	0				1 aí			ÓBN06A03e! ÓBN06A03s! ÓBN06A04s-sel párhuzamosan
ÓBN06A04s Pedagógiai pszichológia	2				1 gyj			ÓBN06A03e! ÓBN06A03s! ÓBN06A04e-sel párhuzamosan
ÓBN06A05e A játék pszichológiája	1	1 k						-
ÓBN06A06s A differenciálás pszichológiája	1					1 m		ÓBN06ASZ1! ÓBN06A12s!
ÓBN06ASZ1 SZIGORLAT	0				sz			Ld. A tantárgyak leírásánál
ÓBN06A07g Csoportos ped. gyak.	2	2 m						-

**EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TANÍTÓ-ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK**

**AZ ÓVODAPEDAGÓGUS SZAK ÓRA- VIZSGA- ÉS KREDITTERVE
PEDAGÓGIA**

KABN06A09e Neveléstörténet	3	2 k						KABN06A09s-sel párhuzamosan
KABN06A09s Neveléstörténet	0	1 aí						KABN06A09e-vel párhuzamosan
ÓBN06A10e Ált. pedagógia és didaktika	2		2 k					-
ÓBN06A11e Óvodapedagógia- nevelélmélet I.	2			1 k				ÓBN06A16s! ÓBN06A17s! ÓBN06A11s-sel párhuzamosan
ÓBN06A11s Óvodapedagógia- nevelélmélet I.	0			1 aí				ÓBN06A16s! ÓBN06A17s! ÓBN06A11e-vel párhuzamosan
ÓBN06A12s Óvodapedagógia – nevelélmélet II.	1				1 gyj			ÓBN06A11e! ÓBN06A11s!
ÓBN06A13s A differenciálás pedagógiája	2					2 gyj		ÓBN06ASZ1! ÓBN06A12s!
ÓBN06A14e Családszociológia	2					2 k		ÓBN06A12s!
ÓBN06A15s Alkalmazott pedagógia	1						2 gyj	ÓBN06ASZ2!
ÓBN06A16s A játék pedagógiája és módszertana I.	1	1 m						-
ÓBN06A17s A játék pedagógiája és módszertana II.	1		1 gyj					ÓBN06A05e! ÓBN06A16s!
ÓBN06ASZ2 SZIGORLAT	0					sz		Ld. A tantárgyak leírásánál

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Bevezetés a pszichológiába	2+0	2	k	K	I.	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Alapozza meg a korszerű, tudományos pszichológiai ismereteket, segítse elő a toleráns, empátikus szemléletmód kialakulását;
- ismertesse a személyiség- és szociálpszichológia alapjelenségeit, keltse fel az ön- és társismereti igényt;
- készítsen fel a pedagógiai munka mint társas térben végzett interaktív tevékenység elemzésére, hatékonyságának fokozására.

TANANYAG:

- A pszichológia nézőpontjai
- A tanulást megalapozó megismerési folyamatok
Érzékelés - észlelés
Figyelem
Emlékezés - felejtés
Képzelet
Gondolkodás, gondolkodási műveletek
Intelligencia és kreativitás
- A tanulás értelmezése
A tanulás mint viselkedésváltozás
A tanulás mint kognitív folyamat
A tanulás fajtái: érzékszervi tanulás, motoros tanulás, verbális tanulás, szociális tanulás
Tanulási stílusok, tanulási stratégiák
- Viselkedésünk mozgatórugói
A motiváció
Az érzelmek
A teljesítményt befolyásoló tényezők: fáradás, stressz
- A társas viselkedés alapjai
A társas megismerés jelenségei: személypercepció, attribúció, benyomáskeltés.
Az attitűd fogalma, az attitűdök szerepe az interakciókban. Az attitűdök és a viselkedés összhangja, disszonanciája. Az attitűdök megváltoztatásának lehetőségei.
A sztereotípiák és az előítéletek.
A társas befolyásolás jelenségei: konformitás, meggyőzés, engedelmesség a tekintélynek.
- A személyiség fogalma, elméleti megközelítései
Személyiségtípusok, személyiségvonások.
A személyiség pszichoanalitikus megközelítése.
A személyiség humanisztikus megközelítése.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató legyen tisztában a pszichológia jelentőségével a pedagógiai munkában.
- Ismerje a pszichológia főbb nézőpontjait, az általános-, személyiség- és szociálpszichológiai alapfogalmakat, elméleteket. Ismerje és használja a pszichológiai szakkifejezéseket.
- Értse a „hétköznapi pszichológia” és a tudományos pszichológia különbségét.
- Legyen tisztában az emberi természet sokféleségével.
- Legyen képes az ismeretek önálló, kritikus feldolgozására. Rendelkezzen társadalmi érzékenységgel, közösségi felelősségérzettel és feladatvállalással; valamint a máság elfogadására és toleranciára való képességgel.
- Legyen képes az előítélet-mentes multikulturális és interkulturális nevelésre.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Aronson, Jane E. (1978): A társas lény. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. (vagy újabb kiadásai)
2. Atkinson, Rita Loyd – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J. (1999): Pszichológia. Osiris-Századvég, Bp.
3. B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (szerk.) (1999): Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak. Trezor Kiadó, Bp.
4. Baddley, Alan (2003): Az emberi emlékezet. Osiris, Bp.
5. Bernáth László – Révész György (szerk.) (1997): A pszichológia alapjai. Tertia, Bp.
6. Forgács József (1989): A társas érintkezés pszichológiája. Gondolat, Bp. (vagy újabb kiadása)
7. Goleman, Daniel (1998): Érzelmi intelligencia. Háttér Kiadó, Bp.
8. Mészáros Aranka (szerk.) (2002): Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága. Eötvös, Bp.
9. N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) (2004): Pszichológia pedagógusoknak. Osiris, Bp.
10. V. Komlósi Annamária (1999): Nem vagy egyedül. Osiris, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Barkóczi Ilona – Putnoky Jenő (1980): Tanulás és motiváció. Tankönyvkiadó, Bp.
2. Berne, Eric (1997): Emberi játszmák. Háttér Kiadó
3. Buda Béla (1993): Az empátia – a beleélés lélektana. EGO School, Bp.
4. Hegedűs T. András (1997): Pszichológia. Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok. Aula Kiadó, Bp.
5. Hewstone, Miles et al. (szerk.) (1997): Szociálpszichológia európai szemzőgből. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp.
6. Keményné Pálffy Katalin (1989): Bevezetés a pszichológiába. Tankönyvkiadó, Bp.
7. Mérő László (1998): Észjárások. A racionális gondolkodás korlátai és a mesterséges intelligencia. Tericum, Bp.
8. Pléh Csaba (1998): A lélektan története. Osiris, Bp.
9. Sekuler, Robert – Blake, Randolph (2001): Észlelés, Osiris, Bp.
10. Smith, Edward Robert – Mackie, Diane Maree (2001): Szociálpszichológia. Osiris, Bp.

A SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSE ÉS ALAKULÁSA I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A személyiség fejlődése és alakulása I.	1+1	2	gyj	K	II.	Bevezetés a pszichológiába!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Értelmezze a fejlődés fogalmát, kövesse nyomon az egyes pszichés funkciók fejlődését és integrálódását a különböző életkori fázisokban.
- Ismertesse meg a fejlődést meghatározó belső és külső folyamatokat és hatásokat, valamint az egész életen átívelő fejlődés folyamatosságát.
- A korszerű pszichológiai tudományos ismeretek felhasználásával formáljon a gyermekek számára megfelelő pedagógiai attitűdöket.
- A tantárgyelem oktatása során elsajátított ismeretek, kialakult készségek, képességek révén a pedagógussá válást segítse.
- Fejlessze a gyermekek iránti empátiát és toleranciát.
- A szemináriumok, gyakorlatok szemléltessék, tudatosítsák a saját élményt, teremtsenek alkalmat személyes tapasztalatok szerzésére.

TANANYAG:

- A fejlődés értelmezése. A fejlődés alapkérdései. A fejlődés átfogó elméletei
Freud elmélete a pszichoszexuális fejlődésről
Piaget elmélete a kognitív fejlődésről
Erikson elmélete a pszichoszociális fejlődésről
- Az élet kezdete
A magzati fejlődés
A terhesség és a születés
Az újszülött képességei.
Az anya–gyermek kapcsolat. A szülői szerep alakulása. A családi szocializáció
- A csecsemőkori fejlődés
A mozgásfejlődés. A felegyenesedés, a helyváltoztatás és a manipuláció fejlődése
Az érzékelés, észlelés fejlődése
Az érzelmek fejlődése
- A kisgyermekkorai fejlődés
Az éntudat kialakulása. Az én-élmény és a frusztráció
Érzelmi fejlődés, érzelmi intelligencia, a szociális képességek fejlődése
A kommunikáció fejlődése
A megismerő tevékenységek fejlődése

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TANÍTÓ-ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR

NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK

- Az óvodáskori (3–6. év) fejlődés: „A személyiség fejlődése és alakulása II.” tantárgyelem anyagát képezi
- Az iskoláskori (6–12. év) fejlődés: „A személyiség fejlődése és alakulása II.” tantárgyelem anyagát képezi
- A serdülőkor pszichológiai sajátosságai
- Ifjúkor, felnőttkor, időskor

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a fejlődés általános jellemzőit és az ettől való eltérések sokféleségét. Rendelkezzenek pontos fogalmakkal, ismerjék és alkalmazzák a szakkifejezéseket, legyenek képesek az ismeretek önálló, kritikus képességének feldolgozására.
- Legyenek jártasak az életkori, nemi és egyéni sajátosságok felismerésében.
- Értsék a fejlődés – fejlesztés összefüggéseit. Alakuljon ki pedagógiai probléma-érzékenységük, elemzőképességük.
- Ismerjék és tudják elkülöníteni a fejlődésben az általánost és az egyedit; tekintsék mindkét jellegzetességet törvényszerűnek, törekedjenek a gyermek személyiségének pozitív szemléletére, elfogadására.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Bernáth László – Solymosi Katalin (szerk.) (1997): Fejlődéslélektan olvasókönyv. Tertia Kiadó, Bp. 43 – 75., 181 – 193., 219 – 237.
2. Cole, Marlene Anderson – Cole, Jennifer S. (1998): Fejlődéslélektan. Osiris, Bp. 96 – 448.
3. Kolozsváry Judit (1999): A sajátos ember. OKKER, Bp.
4. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1993): Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Bp.
5. Ranschburg Jenő – Popper Péter (1978): Személyiségünk titkai. RTV-Minerva, Bp.
6. Ranschburg Jenő (1983): Félelem, harag, agresszió. Tankönyvkiadó, Bp. újabb kiadás
7. Ranschburg Jenő (1998): Szeretet, erkölcs, autonómia. Okker Kiadó, Bp.
8. Vajda Zsuzsanna (1999): A gyermek pszichológiai fejlődése. Helikon Kiadó, Bp.
9. Winnicott, Donald W. (2000): Kisgyermek – család – külvilág. Animula Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bettelheim, Bruno (1985): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Gondolat Kiadó, Bp.
2. Einon, Dorothy (1999): A tanulás kezdetei. Aquila Könyvkiadó, Bp.
3. Feuer Mária (2000): A gyermekrajzok fejlődéslélektana. Akadémiai Kiadó, Bp.
4. Fromm, Eric (1994): A szeretet művészete. Háttér Kiadó, Bp.

5. Gopnik, Alison – Meltzoff, Andrew N. – Kuhl, Patricia (2001): Bölcsék a bölcsőben. Hogyan gondolkodnak a kisbabák? Typotex Kiadó, Bp.
6. Hegedűs T. András (1997): Pszichológia. Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok. Aula Kiadó, Bp.
7. Hidas György – Raffai Jenő – Vollner Judit (2002): Lelki köldökzsinór. Válasz Könyvkiadó, Bp.
8. Kolozsváry Judit (2005): Serdülők az iskolában. Argumentum Kiadó, Bp.
9. Mönks, Franz J. – Knoers, Alfons M. P. (2004): Fejlődéslélektan. Urbis Könyvkiadó, Bp.
10. Vekerdy Tamás (1997): Kicsikről nagyoknak 1 – 2. Park Kiadó, Bp.

A SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSE ÉS ALAKULÁSA II.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A személyiség fejlődése és alakulása II.	2+1	3	k	K	III.	A személyiség fejlődése és alakulása I.

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Kövesse, tekintse át az egyes pszichés funkciók fejlődését és integrálódását az óvodás- és iskolás korban.
- Ismertesse az óvoda-iskola átmenet pszichés jellemzőit, az iskoláskori fejlődést meghatározó belső folyamatokat és hatásokat.
- A tantárgyelem oktatásával járuljon hozzá a pedagógussá váláshoz, a pozitív pedagógiai attitűdök alakulásához.

TANANYAG:

- Az óvodáskori fejlődés (Freud, Erikson, Piaget):
  - Az ösztönszükségletek és fejlődésük.
  - A testi fejlődés és a gyermek biológiai szükségletei.
  - A mozgás fejlődése óvodáskorban.
  - A szociális tanulás folyamata. A jutalmazás és büntetés szerepe a szocializációban.
  - A viselkedés belső szabályozása: az önkontroll-funkciók kialakulása.
  - Az érzelmek kialakulása, fejlődése. Az érzelmi és indulati élet fejlődésének sajátosságai. Félelmek, szorongások, bűntudat. Agresszív megnyilvánulások.
  - A nemi identitás kialakulása, a nemi szerepek elsajátítása.
  - A megismerő tevékenységek fejlődése óvodáskorban.
  - Az óvodás világgépe, tájékozottsága.
  - A lelki feszültségek feldolgozása, az énegyensúly védelmi eszközei.
  - A feszültségek feldolgozásának módjai óvodáskorban: játék, rajz, mese.
  - A beszéd és a kommunikáció fejlődése óvodáskorban.
  - A társkapcsolatok fejlődése az óvodáskorban.
- Az óvoda-iskola átmenet
  - Minőségi változások a pszichés funkciók, a személyiség fejlődésében 6-7 éves korban.
  - Az iskolai alkalmasság, az óvoda-iskola átmenet pszichológiai kérdései, problémái
- Az iskolás gyermek fejlődése (Freud, Erikson, Piaget)
- Látencia (Freud)
- Teljesítmény avagy kisebbség (Erikson)
- Konkrét műveleti szakasz (Piaget)
  - Biológiai fejlődés
    - testi fejlődés
    - az agy fejlődése

Kognitív fejlődés

gondolkodás

az emlékezés új formái

erkölcsi fejlődés

Speciális tanulási képességek

A szociális fejlődés folyamata

családi hatások

érzelmek, motiváció (szorongás, agresszió, kötődés, szeretet)

kortárs hatások

barátság, csoporthelyzet, önértékelés, énkép

évvédő funkciók

elaboráció, szublimáció (rajz, játék, mese/történetek, gyűjtögetés, az ismeretek feldolgozása)

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a fejlődés általános óvodás- és iskoláskori jellemzőit és az ettől való eltérések sokféleségét.
- Rendelkezzenek pontos fogalmakkal, ismerjék és használják a szakkifejezéseket, legyenek képesek az ismeretek önálló, kritikus feldolgozására.
- Legyenek jártasak az életkori, nemi, egyéni sajátosságok felismerésében.
- Ismerjék a személyiségfejlődés és fejlesztés pszichológiai tényezőit, összefüggéseit, a 3–6 éves gyermekek sajátosságait.
- Ismerjék a 6–12 éves gyermek személyiségjellemzőit; az iskolára való alkalmasság általános mutatóit, valamint az egyéni és sajátos fejlődés törvényszerűségeinek megnyilvánulásait.
- Alakuljon ki pedagógiai problémaérzékenységük, elemzőkészségük.
- Ismerjék és tudják elkülöníteni a fejlődésben az általánost és az egyedit; tekintsék mindkét jellegzetességet törvényszerűnek, törekedjenek a gyermek személyiségének pozitív szemléletére, elfogadására.
- Végezzenek gyermekmegfigyeléseket, pszichológiai ismereteik segítségével elemezzék azokat.
- Szerezzenek jártasságot egyszerű pszichológiai vizsgálati módszerek alkalmazásában.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Bernáth László – Solymosi Katalin (szerk.) (1997): Fejlődéslélektan olvasókönyv. Tertia Kiadó, Bp. 27 – 41., 75 – 86.,
2. B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (szerk.) (1999): Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak. Trezor Kiadó, Bp.
3. Cole, Marlene Anderson – Cole, Stephen Richards (1997): Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Bp. 292–577.
4. Erikson, Erik (2002): Gyermekkor és társadalom. Osiris Kiadó, Bp.

5. Gerő Zsuzsa (2002): Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus Kiadó, Bp.
6. Kalmár Magda (szerk.) (1994): Fejlődépszichológia I–II. Szöveggyűjtemény. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.
7. Kárpáti Andrea (2001): Firkák, formák, figurák. A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkorig. Dialóg Campus Kiadó, Bp.
8. Kolozsváry Judit: Agresszióról óvodapedagógusoknak, tanítóknak. In: Csendes Krisztina (szerk.) (2005): Kisgyermek nagy problémák. Raabe, Bp., 1–20.
9. Kósáné Ormai Vera (2001): A mi óvodánk. OKKER, Bp.
10. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1993): Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bakonyi Anna: Az óvodás gyerekek mérési-értékelési rendszerének elvi és gyakorlati kérdései. In: Szivák Judit (szerk.) (2001): Minőség az óvodában. OKKER, Bp.175–214.
2. B. Lakatos Margit (szerk.) (2001): Játékpszichológia. Olvasókönyv óvodapedagógus hallgatóknak. ELTE TÓFK, Bp.
3. Bettelheim, Bruno (1994): Az elég jó szülő. Gondolat Kiadó, Bp.
4. Gerő Zsuzsa (2003): A gyermekrajzok esztétikuma. Flaccus, Bp.
5. Hegedűs T. András (1997): Pszichológia. Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok. Aula Kiadó, Bp.
6. Kósáné Ormai Vera – Járó Katalin – Kalmár Magda (1975): Fejlődéslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp.
7. Nemes Livia (2000): A bennünk élő gyermek. Filum, Bp.
8. Vajda Zsuzsanna (1999): A gyermek pszichológiai fejlődése. Helikon Kiadó, Bp.
9. Vekerdy Tamás (1997): Kicsikről nagyoknak 1 – 2. Park Kiadó, Bp.
10. Winnicott, Donald W. (2000): Kisgyermek – család – külvilág. Animula Kiadó, Bp.

PEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Pedagógiai pszichológia	1+1	2	gyj	K	IV.	A személyiség fejlődése és alakulása II.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Készítsen fel a pedagógiai munka pszichológiai összetevőinek, jelenségeinek és problémáinak felismerésére, megértésére.
- Pszichológiailag alapozza meg a gyerekek egyéni sajátosságaira, különbözőségeire építő adaptív pedagógiai eljárásokat.
- Fejlessze a gyerekekkel való foglalkozásban elfogadó, rugalmas és nyitott pedagógusi attitűdöket.

TANANYAG:

- Csoportok a gyermek életében
A család szerepe a gyermek fejlődésében:
a család támogató funkciói
a család mint rendszer működése
szülői nevelési attitűdök
A kortárs csoport. Az óvodai csoportok pszichológiai sajátosságai:
a pedagógus mint a gyerekcsoport vezetője, a nevelési stílus
a pedagógus kommunikációja
- Az óvodáskorú gyermekek megismerése
Az óvodáskorú gyermekek megismerésének módszerei, lehetőségei:
megfigyelés
játék- és rajzelemzés
interjú
anamnézis
családlátogatás
A gyermekek megismerésének szociálpszichológiai problémái:
a benyomásalakítást befolyásoló tényezők
a sztereotípiák
az előítélet
önbeteljesítő jóslat (Pygmalion-hatás)
- Az óvoda hatása a gyermek lelki egészségére
- Esélyegyenlőséget támogató, hátrányokat csökkentő csoportkezelési technikák
- A pedagógus mentálhigiénéje
a stressz és az óvodapedagógus
a pedagógus pályá pszichoszociális problémái (a pályakezdés, a kiegészi

veszélyeztetettség, elnőiesedés) a pedagógusok együttműködése

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató tudja alkalmazni pszichológiai ismereteit saját pedagógiai gyakorlatában.
- Legyen képes a gyermekek megismerésére, a nevelési helyzetek, problémák kritikus elemzésére, konfliktushelyzetek megoldására, problémamegoldó technikák hatékony alkalmazására.
- Rendelkezzen az ismeretek önálló, kritikus feldolgozásának képességével.
- Legyen képes az előítélet-mentes, multikulturális és interkulturális nevelésre.
- Rendelkezzen társadalmi érzékenységgel, közösségi felelősségérzettel, a másság elfogadásával, toleranciaképességgel.
- Legyen alkalmas a gyermekek családjával, szűkebb környezetével való együttműködésre.
- Ismerje az esélyegyenlőséget alakító, a hátrányokat csökkentő eljárásokat, módszereket.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Buda Béla (1996): A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája. Tankönyvkiadó, Bp.
2. Bíró Antalné (szerk.) (2000): Pszichológiától a pedagógiáig. I–II. Alex-typo, Bp.
3. Gerő Zsuzsa (2002): Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus Kiadó, Bp.
4. Gordon, Thomas. – Burch, N. (2001): Emberi kapcsolatok. Assertív Kiadó, Bp.
5. Forgács József (1989): A társas érintkezés pszichológiája. Gondolat, Bp.
6. Kolozsváry Judit (2002): „Más” gyerek, „más” szülő, „más” pedagógus. OKKER, Bp.,
7. Kolozsváry Judit (1999): Ilyenek vagyunk – pszichológiai szöveggyűjtemény. OKKER, Bp.
8. Mérei Ferenc (1996): Közösségek rejtett hálózata. Osiris Kiadó, Bp.
9. Nagyné Szarka Júlia (2001): Az óvónők szakmai elkötelezettsége I. rész: Óvodai Nevelés, 2000. 9., II. rész: Óvodai Nevelés, 2000. 10., III. rész: Óvodai Nevelés, 1.
10. Pataki Ferenc (szerk.) (1976): Pedagógiai szociálpszichológia. Gondolat Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Balogh László – Koncz István – Tóth László (szerk.) (2002): Pedagógiai pszichológia a tanárképzésben. Gyakorlatközpontú kurzusok. FITT IMAGE – Debreceni egyetem, Pedagógiai – Pszichológiai Tanszék, Szentendre
2. Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (1998): Cigány gyermekek szocializációja. Aula Kiadó, Bp.
3. György Júlia (1978): A „nehezen nevelhető” gyermek. Medicina Kiadó, Bp.
4. Hegedűs T. András (1997): Pszichológia (Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok). Aula Kiadó, Bp.
5. Landau, Erika (1976): A kreativitás pszichológiája. Tankönyvkiadó, Bp.

6. Magyar Beck István (1993): A pedagóguspálya jellege, pályakövetelményei. Fejlesztő Pedagógia, 3.
7. Sallai Éva (1996): Tanulható-e a pedagógus mesterség? Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém
8. Tunyogi Erzsébet (1995): Gyógyító játék a családban. Tárogató, Bp.
9. Vajda Zsuzsa (1998): Nevelés, pszichológia, kultúra. OKKER Kiadó, Bp.
10. Vekerdy Tamás (2006): Az óvoda és az első iskolai évek. Saxum Kiadó, Bp.

A JÁTÉK PSZICHOLOGIÁJA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A játék pszichológiája	1+0	1	k	K	I.	–

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Adjon áttekintést a gyermek alapvető tevékenységéről, a játékról, és nyújtson segítséget a hallgatóknak az óvodás gyermekek játékának megértéséhez.
- Ismertesse meg a hallgatókkal a játék mint viselkedésforma általános jellemzőit, a gyermeki játék fejlődését és a játék motivációs hátterét, továbbá a játék klasszikus elméleteit, a gyermeklélektani és pedagógiai értelmezéseit; a gyermeki játék összefüggését a mozgásfejlődéssel, a szociális tanulással és az értelmi fejlődéssel.
- Segítsen értelmezni a játék szerepét a gyermek tapasztalatszerzésének és a környezethez való alkalmazkodásának szempontjából.
- Formálja a játékkal kapcsolatos pedagógiai szemléletet.

TANANYAG:

A játékról általában

- A játék fogalma és értelmezései. A klasszikus és a filozófiai játékelméletek.
- A játék jellemzői: a szabadság, a rend a játékokban. A játék paradoxona.
- Az állatok játéka. Etológia a játékról.
- A játék és a gyermek
- A játék a gyermek életében. A játék öröme.
- A játék eredete Winnicott értelmezésében (átmeneti tárgy, átmeneti tevékenység).
- A játék változásai a gyermek testi és lelki fejlődésével. Játékformák.
- Piaget játékelmélete: a gyermek értelmi fejlődése és a játék
- A gyakorló játék, a szerepjáték és a szabályjáték.
- Társas kapcsolatok és a játék
- A felnőtt és gyermek közös játéka a korai években.
- Az éneklődés és a játék. Wallon: „váltakozós játékok”.
- Játék egykorú társakkal. Az együttjátszás szintje Mérei nyomán.
- A játék hatása a gyermek fejlődésére
- Az értelmi fejlődés, a szociális képességek gazdagodása és az érzelmek megnyilvánulása a játékban.
- Játék és tanulás. Mit tanulnak a gyerekek a játék során?
- A gyermekek játékának támogatása az óvodában
- A játék feltételei. A szociális és a fizikai környezet.
- A pedagógus és az óvodai játék. Az óvónő feladatai.
- Játék a reformpedagógiában. Játék a Montessori, a Freinet és Waldorf óvodában.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók legyenek képesek a játék többféle szempontú megközelítésére, differenciált értelmezésére.
- Ismerjék a játéktevékenység legfontosabb pszichológiai és biológiai hátterét, továbbá a gyermeki játék jellemzőit, sajátosságait az egyes korosztályokban.
- Értsék a fejlődés és a játék összefüggéseit, a játék meghatározó szerepét a gyermek életében, valamint ismerjék a fejlesztés lehetőségeit.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

A *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó szakképzés Játépszichológia* című tárgya 1 kredittel beszámítható az alábbi tartalmak alapján:

- a játék fogalma és értelmezése;
- a kisgyermekek játéka;
- énefejlődés és játék;
- a játék feltételei;
- a játék mint fejlesztő lehetőség.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. B. Lakatos Margit (szerk.) (2001): *Játépszichológia. Olvasókönyv óvodapedagógus hallgatóknak.* ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar. Bp.,
2. Einon, Dorothy (1999): *A tanulás kezdetei.* Aquila Könyvkiadó
3. Kósáné Ormai Vera (2001): *A mi óvodánk.* OKKER, Bp.
4. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1983): *Gyermeklélektan.* Gondolat, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bakonyi Anna (1995): *Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén.* Tárogató Kiadó, Bp.
2. Cherfas, Jeremy – Lewin, Roger (szerk.) (1986): *Nem csak munkával él az ember.* Gondolat, Bp.
3. Dolto, Françoise (2002): *A gyermek és az öröm.* Pont Kiadó, Bp.
4. Hankiss Elemér (1997): *Az emberi kaland.* Helikon Kiadó, Bp.
5. Huizinga, J. (1990): *Homo ludens.* Univerzum, Szeged
6. *Játék az egész világ? Fordulópont 7.* (szerk.: Szávai Ilona) (2001) Pont Kiadó, Bp.
7. Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor (2000): *Gyermekjátékok jellemzői a '90-es években.* In: *Látható és láthatatlan világok az ezredfordulón.* Új Mandátum. Bp.
8. Kiss Áron (2000): *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény.* Holnap Kiadó, Bp.
9. Millar, Susanna (1973): *Játépszichológia.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp.

A DIFFERENCIÁLÁS PSZICHOLOGIÁJA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A differenciálás pszichológiája	0+1	1	m	K	V.	Pszichológia szigorlat! Óvodapedagógia - nevelésmélet II.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Készítse fel a leendő óvodapedagógusokat az óvodás gyermekek egyéni szükségleteinek felismerésére és az ennek megfelelő bánásmód alkalmazására.
- Tegye képessé az óvodás gyermekek egyedi jellemzőinek sokoldalú – pszichológiai, pedagógiai, szociokulturális szempontú – megismerésére és a sajátos nevelési igényének felismerésére.
- Ismertesse meg a differenciálást szolgáló pedagógiai módszereket, eszközöket, tevékenységi- és szervezési formákat.
- Nyújtson tájékoztatást a segítő szervezetek, szakszolgálatok hálózatáról.
- Ösztönözze a hallgatókat a befogadó-integráló nevelésre.
- Fejlessze és mélyítse el a megértő-támogató attitűdöt az általánostól eltérően fejlődő gyermekekkel és szüleikkel kapcsolatban.

TANANYAG:

Elméleti alapok:

- Törvényi háttér (Az Óvodai nevelés országos alapprogramja, és A nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve, A fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve, Óvoda az ezredfordulón. MKM Budapest)
- Különbségek a gyermekek fejlődésében (pl. adottságok, temperamentum, képességek, stb.) A másság, a személyiség sajátos szerveződése.
- A differenciálás, szegregáció, integráció, inklúzió
- A fejlődési problémák dimenzionális megközelítése (intenzitás, időtartam, kiterjedés)
- Fejlődési zavarok. (Szorongás, érzelmi-kapcsolati zavarok; Kommunikációs zavarok; A motoros koordináció zavarai; Pervazív fejlődési zavar; Figyelemhiány és diszruptív magatartási zavar; A kiválasztás zavarai; Táplálkozási zavarok; Tic-zavarok; Mentális retardáció)
- A fejlődési zavarok megjelenési formái az óvodában
-
- A differenciálás területei és pedagógia hatásrendszere (pedagógia módszerek, eszközök, szervezési formák, irányítási mód stb.)
- A gyermek biológiai szükségleteinek területén (táplálkozás, alvás, ürítés, érintés, mozgás)
- A gyermek kognitív képességeinek területén
- A gyermek motivációs – érzelmi – erkölcsi fejlődésének folyamatában
- Az óvodai tevékenységekben (befogadás-beszoktatás, játéktevékenység, egyéb óvodai nevelési területeken)

- Az óvodai napirendben
- Az óvodapedagógus mint a pedagógiai hatásrendszer közvetítője
- Pedagógiai klíma
- Az óvodapedagógus tervező tevékenysége
- Az óvodapedagógus külső és belső kapcsolatrendszere (család, segítő hálózat, szakszolgálatok stb.)

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató ismerje

- a differenciáló nevelés szükségességét;
- a fejlődési zavarok pszichológiai, szociológiai, pedagógiai összefüggéseit;
- a 3–7 éves korosztály differenciált személyiségformálásának folyamatát, tevékenységeit, azok tervezését, módszereit;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének specifikumait;
- a családdal való együttnevelés lehetőségeit.

Legyen képes

- alkalmazni differenciáló pszichológiai, pedagógiai ismereteit az óvodapedagógusi munkában;
- a differenciáló nevelő munka tervezésére, szervezésére;
- a 3–7 éves gyermek személyiségének sokoldalú, differenciált fejlesztésére, az alapkészségek és képességek kialakítására;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek családjával, szűkebb környezetével való együttműködésre.

Rendelkezzen

- önismerettel, szociális érzékenységgel, együttműködési képességgel, felelősségérzettel.

Toleránsan fogadja el a másságot.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában speciálisan képzett, nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába; a pszichológia és a pedagógia integráltsága miatt a tantárgy oktatója egy csoportban két személy is lehet.
- A tananyagtartalmaknak megfelelő profillal működő intézmények bevonása (pl. integrált óvodák, szakszolgálatok).
- Kurrens szakmai anyagok, tanulmányok, publikációk, filmek, információhordozók feltárása, rendelkezésre bocsátása.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

A Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó szakképzéssel közös tartalmak:

- a 0–3 (0–6) éves korú, sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése;
- egyéni fejlődési különbségek;
- a másság, a személyiség sajátos szerveződése;
- a korai fejlesztés lehetőségei;
- a differenciálás alapfogalmai, a differenciáló nevelés tervezése, szervezése.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyem a *Fejlesztő óvodapedagógus* szakirányú képzésben az alábbi tartalmakkal segíti az ismeretek elsajátítását:

- a másság, a sajátos nevelési igény értelmezése;
- egyéni fejlődési különbségek;
- a differenciálás alapfogalmai, a differenciáló nevelés tervezése, szervezése;
- az integráló és inkluzív nevelés.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Henning, Köhler (2003): Rossz gyerekek pedig nincsenek. Szépnap könyvek
2. Kolozsváry Judit (2002): „Más” gyerek, „más” szülő, „más” pedagógus. Okker Kiadó, Bp.
3. Körmöci Katalin (2000): Gyermeki szükségletek – gyermeki jogok – pedagógus kötelességek. ÓVI, F. 1.1.
4. Martonné Tamás Márta (szerk.) (2002): Fejlesztő pedagógia (A fejlesztés főbb elméletei és gyakorlati eljárásai). ELTE Eötvös Kiadó, Bp.
5. Páli Judit (2004): Rakosgató! Figyelem, emlékezet- és gondolkodásfejlesztő játéksalád. DM, Bp.
6. Porkolábné Balogh Katalin – Balázsné Szűcs Judit – Szaitzné Gregorits Anna (2004): Komplex prevenciós óvodai program. Trefort Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Gósy Mária (2004): Fonetika, a beszéd tudománya. Osiris Kiadó, Bp.
2. Gósy Mária (1996): Gyermekkori beszédészlelési és beszédmegértési zavarok. Bp.
3. Kósáné Ormai Vera (1998): Személyiségfejlesztő játékok. OKI, Bp., XII. ker. Pedagógiai Kabinet
4. Folyóiratok (Átmenetek:Boa, Fejlesztő Pedagógia, Óvodai Nevelés, Speciális Nevelés)

Témafeldolgozáshoz, szemléltetéshez, felkészüléshez felhasználható filmek:

A tudat titkai. Autizmus. (Spektrum)
Csodagyerekek (MTV)
Esély sorozat (MTV)
Fanni és társai
Lőrinc (játékterápia)
Verocs

CSOPORTOS PEDAGÓGIAI GYAKORLAT I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Csoportos pedagógiai gyakorlat I.	0+2*	2	m	K	I.	-

*A szakmai gyakorlat része

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Fejlessze a pedagógiai munka hatékony és eredményes elvégzéséhez szükséges készségeket, erősítse a pszichológiai kulturáltságot, és formálja a kapcsolati készségeket. Keltse fel, növelje az önismeret-önnevelés igényét.
- Segítse elő a pályaszocializációt, fejlessze a felsőoktatásbeli tanulmányokhoz szükséges készségeket és képességeket.
- Csoportdinamikai történések és célzott gyakorlatok, speciális technikák alkalmazásával gyorsítsa a hallgatók ön- és társismereti tapasztalatait, fejlessze kommunikációját, empátiáját, toleranciáját, konfliktuskezelő képességét; gyakoroltassa ezeket szimulált helyzetekben és valós élmények feldolgozása során.
- Készítsen fel a pályán várható interperszonális eseményekre, és gyakoroltassa azok hatékony kezelését.

TANANYAG:

- Csoportalkotás, csoportfolyamatok, csoportdinamika
- Önismeret, énkép és énídeál, az önmegítélés pontossága
- Bizalom és önbizalom. Sikerek és kudarcok
- Mások megismerésének pszichológiai sajátosságai
- A „másság” tolerálása
- Önérvényesítés lehetőségei és határai
- Konfliktuskezelési stratégiák
- Az együttesség mint csoportos erő
- A társas hatékonyság fokozása
- Pályaválasztási motívumok. Jövőkép és elvárások.
- A pedagógus pályához szükséges készségek és képességek
- Tanulási stílusok és stratégiák

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerkedjenek saját alapvető pszichés mechanizmusaiikkal; alkossanak képet pl. stressztűrő képességükről, élmény-feldolgozási módjaikról, konfliktuskezelési és tanulási stratégiáikról.
- Lássák át, hogy ezen folyamatok egyéni módon zajlanak, az egyének különbözőségét gazdagítva.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Csoportvezetői munkában jártas pszichológus szakemberek biztosítása;
- Az oktatás „félcsoportos” szervezése;
- A csoporttörténések és a csoportban elhangzó vélemények diszkrét kezelése.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Bácskai Júlia (1993): Az önismeret pszichológiája. Magazin Kiadó Bp.
2. Bagdy – Telkes (1989): Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában. Tankönyvkiadó, Bp.
3. Rudas János (2004): Delfi örökösei. Önismereti csoportok: elmélet, módszer, gyakorlat. Új Mandátum, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Dévai Margit (1994): Játszd meg magad! Lamin Kft. Bp.

CSOPORTOS PEDAGÓGIAI GYAKORLAT II.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Csoportos pedagógiai gyakorlat II.	0+1•	1	m	K	VI.	Csoportos pedagógiai gyakorlat I.!

- A szakmai gyakorlat része

A TANTÁRGYELELM CÉLJA:

- Segítse elő a 6 hetes óvodai gyakorlat alatt szerzett tapasztalatok, átélt élmények feldolgozását, a sikerek és kudarcok okainak tudatos elemzését.
- Teremtse lehetőséget a problémás helyzetek optimális kezelésének megbeszélésére, az elméletben tanultak és a tapasztalatok összevetésére.
- Ösztönözze, fejlessze az önreflexiót.

TANANYAG:

- Hallgatói beszámolók az önálló pedagógiai munkával kapcsolatos tapasztalatokról:
- élmények és tanulságok; eredmények és kudarcok,
- kapcsolatok a gyermekekkel és felnőttekkel az óvodában,
- a különféle feltételekkel működő óvodák élete.

Megvitatandó kérdések:

- a gyermekekkel és a kollégákkal kialakított kapcsolat,
- a tevékenység irányítása,
- konfliktusok,
- a differenciált bánásmód gyakorlati megvalósítása.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerkedjenek saját alapvető pszichés mechanizmusaiikkal; alkossanak képet stressztűrő képességükről, élmény-feldolgozási módjaikról, konfliktuskezelési stratégiáikról, toleranciájuk, empátiájuk mértékéről. Lássák át, hogy ezen folyamatok egyéni módon zajlanak, az egyének különbözőségét gazdagítva.
- Rendelkezzenek önismerettel, önértékelési és együttműködési készséggel, az önérvényesítés és önmenedzselés képességével, sikerorientált beállítódással, minőség tudattal, személyi felelősségérzettel, fejlett kommunikációs képességekkel.
- Legyenek elfogadók a másság mindenféle formájával kapcsolatban.
- Rendelkezzenek sikerorientáltsággal, ugyanakkor saját tevékenységük kritikus értékelésének képességével, a csoportban való munkavégzés, a kollegialitás és a hatékony munkaszervezés készségével.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Az óvodai gyakorlati munkát ismerő, illetve a gyakorlati képzésben jártas oktató biztosítása.

KÖTELEZŐ IRODALOM: -

AJÁNLOTT IRODALOM: -

NEVELÉSTÖRTÉNET

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
Neveléstörténet	2+1	3	k	K	I.	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Alapozza meg a hallgatók történeti szemléletét a pedagógia elméletének és gyakorlatának megismeréséhez,
- mutassa be az egyetemes és a magyar nevelés- és óvodatörténet legfontosabb csomópontjait, kiemelve a legjelentősebb tényeket és összefüggéseket,
- ismertesse meg a hallgatókat a társadalmi változások és a nevelés, a közoktatás és az óvodai nevelés összefüggéseinek történeti elemzésével, annak módszereivel,
- alakítsa ki és fejlessze a hallgatók érzékenységét és készségét a pedagógiai problémák történeti szempontú megközelítésére, értelmezésére, elemzésére és értékelésére,
- nyújtson tájékoztatást a neveléstörténet alapvető forrásairól, annak öntevékeny problémátörténeti elemzéséről,
- tegye alkalmassá a hallgatókat a nyomtatott források megértésére és értelmezésére,
- erősítse a hallgatók egyetemes emberi és nemzeti értékek iránti tiszteletét.

TANANYAG:

- A neveléstörténet tárgya, jellege, forrásai, funkciója.
- Az ókori nevelés története:
  - az intézményes nevelés megjelenése az ókori Keleten,
  - a görög nevelést meghatározó társadalmi, politikai és eszmei tényezők: a spártai és az athéni modell,
  - Róma nevelési kultúrájának jellemzése.
- A középkori nevelés (új embereszmény, a keresztény nevelés jellemzői, a középkori gyermekszemlélet, a nevelés rendi jellege), a magyar középkori nevelés rendi jellege.
- A polgári nevelés történetének első szakasza (XVI-XVIII. század):
  - A reformáció és ellenreformáció nevelési kultúrájának összehasonlítása
  - Comenius és a Didactica Magna hatása napjainkig
  - Apáczai Csere János és az erdélyi oktatásügy alakulása
  - Az empirikus és szenzualista ismeretelméleti koncepciók – John Locke munkássága
  - Rousseau mint a reformpedagógia megalapozója
  - Az utilitarizmus és a munkára nevelés gondolatának megjelenése Pestalozzi és Tessedik Sámuel munkásságában.
- A polgári pedagógia tudománnyá válása: Herbart pedagógiája, követői és ellenzői
- A polgári nevelés történetének második szakasza (XIX-XX. század):
  - Az elméleti pedagógia főbb irányzatai: kultúrpedagógia, szociálpedagógia, morálpedagógia stb.
  - A reformpedagógia első szakasza és hatása a kisgyermeknevelésre: pl. Montessori.
  - A reformpedagógia második szakasza és hatása a kisgyermeknevelésre: pl. Freinet, Rudolf Steiner.
  - Reformpedagógiai irányzatok hazánkban (Új Iskola, Családi Iskola, Nagy

László)

- A magyar alsófokú oktatás története:
  - A népiskola és a népiskolai mozgalom fejlődéstörténete a XVI. századtól a XX. század közepéig: jogi háttér; a népiskolák szervezete, tananyaga.
  - A 8 osztályos általános iskola fejlődése 1945-től napjainkig.
  - A tanítóképzés szervezeti és tartalmi változásai.
- A család és a gyermek helyzetének alakulása a különböző történelmi korokban
- A kisgyermeknevelés kezdeti intézményei: spontán alakulatok, Oberlin tevékenysége, az első óvoda (infant school) és Robert Owen tevékenysége
- A hazai óvodaügy alakulása (az első kisdédóvóink, az 1891. évi kisdédóvási törvény, a kisdédóvás ügye a két világháború között, a szocialista óvoda és óvodapedagógia)
- A hazai óvóképzés történetének alakulása.
- A hazai óvodapedagógia jeles képviselői (Brunsztvik Teréz, Ney Ferenc, Wargha István, P. Szathmáry Károly, Peres Sándor, Péterfi Sándor stb.)
- A pedagógusszerep történelmi változásai, az óvodapedagógussal szembeni elvárások alakulása, az óvodapedagógus presztízse.
- A nőnevelés története hazánkban (Brunsztvik Teréz, Teleki Blanka, Karacs Teréz, Zirzen Janka, Veres Pálné stb.)

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék:

- a neveléstörténet alapvető anyagát, a változás, fejlődés folyamatát, irányát az egyes történelmi korszakokban,
- a kisgyermeknevelés történelmi alakulásának főbb kulcsmozzanatait,
- és alkalmazzák a neveléstörténelmi kutatások módszereit

legyenek képesek:

- értelmezni a pedagóguspálya professzionalizálódásának folyamatát,
- a neveléstörténelmi tények szakszerű vizsgálatára, elemzésére, értékelésére,
- a mai neveléstudományi, közoktatáspolitikai problémák és eredmények történelmi okainak, összefüggéseinek értelmezésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A pedagógiai múzeumok és szakkönyvtár munkatársainak aktív bevonása a képzés folyamatába;
- Elsődleges források és másodlagos forrásként segédanyagok, szöveggyűjtemények alkalmazása.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Valamennyi olyan szakképzés esetén, amelyik foglalkozik az alábbi témákkal:

- a pedagóguspálya professzionalizálódásának folyamata,
- a jelenlegi közoktatásügyi helyzet jogi hátterének elemzése.

Ezek elsősorban a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő gondozó, Ifjúságsegítő, Családpedagógiai mentor* felsőfokú képzések.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyelem az alábbi tartalmaival segítheti a *Vezető óvodapedagógus*, a *Fejlesztő óvodapedagógus*, és a *Környezeti nevelő* szakirányú képzésekben a szakmai ismeretek és kompetenciák bővítését:

- pedagógusszerepek történelmi vetülete,
- a pedagóguspálya presztízsének fejlődése,
- a közoktatás, az oktatáspolitikai alakulásának gyökerei.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Kelemen Elemér (2000): Az óvoda a magyar társadalom történetében I–III. rész. Óvodai Nevelés, 4., 5., 6.
2. Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (1999): Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe. Osiris, Bp.
3. Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (2004): Neveléstörténeti szöveggyűjtemény. Osiris, Bp.
4. Németh András – Pukánszky Béla (2003): A pedagógia problémátörténete. Gondolat, Bp.
5. Pukánszky Béla (2001): A gyermekkor története. Műszaki Kiadó, Bp.
6. Vág Ottó (1994): Az óvodai nevelés története Magyarországon. I. MOE

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Balogh László (szerk.) (1996): 1000 éves a magyar iskola. Korona Kiadó, Bp.
2. Baska Gabriella – Nagy Mária – Szabolcs Éva (2001): Magyar tanító, 1901.
  - a. Iskolakultúra, Bp.
3. Fináczy Ernő (1986): Egyetemes neveléstörténet I–IV. Tudománytár sorozat, Könyvértékesítő Vállalat, Bp.
4. Kéri Katalin (2001): Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába. Bp.
5. Mészáros István (1982): Mióta van iskola? Móra, Bp.
6. Németh András (1999): A reformpedagógia múltja és jelene. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.
7. Szabolcs Éva (1995): Fejezetek a gyermekkép történeti alakulásából. ELTE BTK Neveléstudományi Tanszék, Bp.
8. Vajda Zsuzsanna – Pukánszky Béla (1998): A gyermekkor története. Eötvös József Kiadó, Bp.
9. Vág Ottó (1979): Óvoda és óvodapedagógia. Tankönyvkiadó, Bp.
10. Neveléstörténet folyóirat számai

ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIA ÉS DIDAKTIKA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Lezárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
Általános pedagógia és didaktika	2+0	2	k	K	II.	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókat az általános pedagógia és az oktatásban alapvető és aktuális – a gyakorlat szempontjából is releváns – ismeretanyagával, továbbá a spontán és a szervezett óvodai tevékenységekben történő tapasztalatszerzés sajátos tanulásmódszertani vonatkozásaival;
- tegye alkalmassá az óvodapedagógus jelölteket az óvodás gyermek életkori jellemzőihez és sajátos igényeihez igazodó tanulásának elősegítésére;
- az elmélet és gyakorlat kapcsolódási pontjainak felmutatásával fokozza a hallgatók pedagógiai érzékenységét.

TANANYAG:

- Bevezetés a pedagógia tudományába: a pedagógia mint tudomány, a nevelés lehetősége és szükségessége;
- Alapfogalmak;
- a nevelés céljai; értékek a nevelésben, alternatív nevelés;
- Az óvoda helye a közoktatás rendszerében. Az óvodai nevelés célja, feladatai, funkciói, alapelvei, rendszere;
- Az óvodai tanulás pszichés feltételei, motivációs háttere;
- A játékoság és a tevékenységközpontúság mint a személyiségfejlődést elősegítő tényezők;
- Az óvodai tanulás tartalmi kérdései, a műveltségterületek komplex, valamint a különböző tevékenységekbe és tevékenységformákba integrált megjelenítési lehetőségei;
- Az óvodapedagógus módszerei és eljárásai, módszertani kultúráltsága, a szervezett gyermeki tapasztalatszerzés módjai. A gyermeki tevékenység jelentősége, indirekt irányítása;
- A spontán és a szervezett óvodai tapasztalatszerzés objektív és szubjektív feltételeinek megszervezése és annak pedagógiai kérdései, szervezeti formái;
- Az óvodapedagógus tervező, szervező, előkészítő munkája;
- A differenciált személyiségfejlődés elősegítésének pedagógiai alapjai, a személyes bánásmód szükségessége a tapasztalatszerzési folyamatban;
- Az iskolába való átmenet pedagógiai kérdései, az érettség elősegítését megkönnyítő alternatív programok;
- Az iskolai tanítás folyamata, tartalmi, metodikai, szervezési és tervezési kérdései.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék

- a pedagógia tudományának helyét, rendszerét, tudományközi kapcsolatait és kutatási módszereit;

- a pedagógia alapfogalmait, azok sajátosan óvodai vonatkozásait, valamint ismerjék fel azok összefüggéseit;
- az óvodás gyermekek tapasztalatszerzésével kapcsolatos törvényszerűségeket;
- a gyermekek egyéni tapasztalatszerzésének jellegzetességeit;
- Az óvodai nevelés országos alapprogramját, és legyenek tájékozottak a pedagógiai és az óvodapedagógiai szakfolyóiratokban.

Legyenek képesek

- az óvodás gyermekek sajátos igényeinek megfelelő változatos tevékenységek tervezésére, szervezésére és elemzésére;
- az óvodai tapasztalatszerzés folyamatának differenciált, személyre szóló megtervezésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

Az új, korszerű pedagógiai hatásrendszer elemeinek alkalmazása (kooperatív technikák, interaktív módszerek);
a pedagógiai kutató, gyűjtő munkák és empirikus vizsgálatok ösztönzése.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságsegítő* szakképzés megjelölt tárgyai, elemei.

Az *Ifjúságsegítő* képzésben megjelenő közös tartalmak:

- a neveléstudomány, interdiszciplináris kapcsolatok, kutatási módszerek;
- a tervezés és a megvalósítás kapcsolata; a pedagógiai program és a helyi tanterv;
- az oktatás társadalmi meghatározottsága, a közoktatás szabályozása, aktuális problémái;
- az oktatási folyamat és a didaktikai feladatok értelmezése. Módszerek, eszközök, szervezeti formák;
- a pedagógus szerepei, kompetenciái.

A *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó* szak képzésében megjelenő közös tartalmak:

- a napirend kialakítása és megszervezése.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyem az alábbi tartalmaival teszi lehetővé a *Vezető óvodapedagógus, Fejlesztő óvodapedagógus* és *Környezeti nevelő* szakirányú képzések megalapozását:

- az integrált és differenciált személyiségfejlődést elősegítő, támogató folyamat tervezése, szervezése;
- a sajátos nevelési igény, a hátrányos helyzetű gyermekek, és a tehetség jeleit mutató gyermekek jellemzői a tapasztalatszerzés folyamatában;
- az integráció és szegregáció, a heterogén és a homogén csoportszervezés alapvető kérdései;
- értékiszocializáció, értékorientáció (a felnövekvő nemzedék iránt érzett felelősség alakítása a környezettudatos magatartás értékeinek közvetítésével).

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Az óvodai nevelés országos alapprogramja. 137/1996. Kormányrendelet, Műv. Közlöny, 71.
2. Bakonyi Anna (1995): Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén. Tárogató

Kiadó, Bp.

3. Czike Bernadett (szerk.) (1996): Bevezetés a pedagógiába. Eötvös Könyvkiadó. Bp.
4. Falus Iván (szerk.) (2003): Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp.
5. Horváth Attila (1994): Kooperatív technikák. OKI, Bp.
6. Hunyady Györgyné – Nádasi Mária (2004): Pedagógiai tervezés. Comenius Bt., Pécs
7. Körmöci Katalin (2003): Óvodapedagógiai kislexikon I–II.: A helyes gondolkodásra nevelés, Az óvodai tanulás. ELTE TÓFK, Bp.
8. Körmöci Katalin (2001): A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában. Fabula Bt.
9. M. Nádasi Mária (2001): Adaptivitás az oktatásban. Comenius Bt., Pécs
10. Tielman, Rob (1991): Az oktatás humanista szemlélete. Világosság, 5.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Brezsnjányszky László (szerk.) (1998): A bátorító nevelés alapjai. Altern füzetek 10., Bp., Iskolafejlesztési Alapítvány
2. Dr. Hegyi Ildikó (1998): Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban. OKKER, Bp.
3. Farkas Olga (1998): Esély – szabadság – személyiség. (előadás: Az Európai Unió szomszédságában III. Nemzetközi Szakmai Konferencia. Szeged. 1998. március 6.
4. Hortobágyi Katalin (1995): A tanulási folyamat differenciálásának elvei és gyakorlata. FPI - OKI Iskolafejlesztési Központ
5. Hortobágyi Katalin (1991): Projekt kézikönyv. Iskolafejlesztési Alapítvány
6. Loránd Ferenc (1994): Egy épülő komprehenzív iskolamodellről. Iskolakultúra-Társadalomtudomány, 19.
7. Réthy Endréné (1989): A tanulási motiváció struktúrája. Magyar Pedagógia, 2.
8. Skiera, Ehrenhard (1966): A gyermek alapvető lelki szükségletei és figyelembevételük az iskolában. In: Gereben Ferencné – Kereszty Zsuzsa (szerk.): Különböznek. BTF, Budapest, 19–26. vagy A gyermek alapvető lelki szükségletei és azok figyelembevétele a nevelés során. Kisgyermeknevelés. (évszám nélkül) 2. évf. 2.
9. Zsolnai József (1996): Bevezetés a pedagógiai gondolkodásmódba. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.

ÓVODAPEDAGÓGIA – NEVELÉSELMÉLET I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Óvodapedagógia-nevelésemélet I.	1+1	2	k	K	III.	A játék pedagógiája és módszertana I-II. !

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Alapozza meg a hallgatók elméleti és módszertani kultúráját és pedagógiai kompetenciáját, hogy alkalmassá váljanak az óvodáskorú gyermekek nevelésére, a családi nevelés folytatására, kiegészítésére;
- ismertesse a családi és óvodai nevelés folyamatának hatásrendszerét, valamint a gyermekek testi, lelki szükségleteihez igazodó óvodai élet kialakításának feladatait, továbbá
- az óvodai nevelési gyakorlatot jellemző alternatív pedagógiai modelleket;
- formálja a hallgatók pedagógiai szemléletét, különös tekintettel a gyermekek minden felett álló érdekének és játéktevékenységének prioritásában;
- orientáljon az elméleti ismeretek és az óvodai tapasztalatok összekapcsolására.

TANANYAG:

- Embereszmény és nevelés, gyermekkép és nevelésfilozófia az óvodapedagógiában.
- Autonómia és pluralizmus köznevelési-közoktatási rendszerünkben. A "világnézeti semlegesség" értelmezése a pedagógus munkájában.
- Az óvodai nevelés cél- és feladatrendszerét, tartalmát meghatározó dokumentumok, az óvodapedagógus feladatai a nevelési hatásrendszer megtervezésében.
- A szocializáció és a nevelés hatásrendszere, a pedagógiai folyamat és hatás modellje, óvodapedagógiai sajátosságai.
- Az óvoda és a család kapcsolatrendszere, együttműködésük tartalma, formái, szervezetei.
- A minőségbiztosítás és -fejlesztés értelmezése, a nevelés hatékonyságának vizsgálata a pedagógiai munkában.
- Pedagógiai módszerek, eszközök, gyermeki jogok.
- A nemzeti és etnikai kisebbség nevelési irányelvei. A nemzeti, etnikai hovatartozás, mint a szocializáció része. A nemzeti, etnikai hagyományok megjelenítésének lehetőségei az óvodai nevelési folyamatban.
- A nevelés individuális és közösségi jellege a befogadás, a gondozás, a szokásalakítás folyamatában.
- Az óvodák helyi nevelési programjainak elemzése nevelésfilozófiájuk, óvodaképük és helyi sajátosságaik alapján.
- Nevelési helyzetek elemzése a pedagógiai módszerek, eljárások alkalmazhatósága, eredményessége szempontjából.
-

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató ismerje és értse:

- a nevelésemélet alapfogalmait, a pedagógiai szaknyelvet;
- a legjelentősebb hazai és nemzetközi pedagógiai irányzatokat és ezek óvodai adaptációit;

- a közoktatási rendszert, az óvodai nevelés célját, funkcióit a társadalmi igények, törvényi vonatkozások tükrében;
- a nevelési folyamat és a nevelőhatás óvodai struktúráját: a befogadás, a szokásalakítás feladatait;
- az óvodapedagógus és a gyermekek kapcsolatteremtésének, a gyermekek megismerésének, nevelésének sajátos óvodai módszereit, eszközeit;
- a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók nevelésének óvodai irányelveit, érvényesítésük lehetőségeit, az etnikai nevelést szolgáló alternatív programokat és az identitástudat, a hazaszeretet megalapozásának lehetőségeit az érzelmi nevelésben;
- a család és az óvoda kapcsolatrendszerét;
- az intézményi átmenetek megkönnyítésének pedagógiai stratégiáit: család-bölcsőde-óvoda-iskola.
- A hallgató legyen képes:
- a szemináriumi munkában az előadásokon hallottak és a szakirodalom feldolgozásának integrálásával aktív részvételre, önálló feladatok elvégzésére, véleményalkotásra, a pedagógiai szaknyelv használatára;
- az óvodai tapasztalatainak a tananyaghoz kapcsolására, a gyermekek minden felett álló érdekének érvényesítésére, a gyermeki játéktevékenység elsődlegességének pedagógiai értelmezésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Új, korszerű tanulási módszerek alkalmazása (kooperatív technikák, interaktív és reflektív módszerek);
- a tananyaghoz kapcsolódó bölcsődei, óvodai, iskolai gyakorlatról videofilmek készítése.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságsegítő* szakképzés megjelölt tárgyai, elemei, témakörei:

- a család;
- gondozás, szokásalakítás, befogadás;
- intézményi átmenetek.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyem a következő tartalmaival alapozhatja meg a *Vezető óvodapedagógus, a Fejlesztő óvodapedagógus* és a *Környezeti nevelő* szakirányú képzéseket:

- a közoktatási rendszer,
- az óvodák tartalmi szabályozása, működésüket meghatározó dokumentumok,
- a nevelőtestület és a családi nevelés együttműködése,
- a humánus nevelői attitűd.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Az óvodai nevelés országos alapprogramja. 137/1996. Kormányrendelet, Műv. Közlöny, 71.
2. Bagdy Emőke (1994): Családi szocializáció és személyiség - zavarok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.

3. Bagdy Emőke (1998): Hivatás és személyiség. A hivatásra nevelés, pályaszocializáció a pedagógusképzésben In.: Bagdy E. (szerk.): A pedagógushivatás személyisége. Kossuth Lajos Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Debrecen
4. Czike Bernadett (szerk) (1996): Bevezetés a pedagógiába. Eötvös József Kiadó, Bp.
5. Forray R. Katalin (2001): Mások-e a cigány gyerekek? Óvodai Nevelés, szept.
6. Hunyady Györgyné – M. Nádasai Mária (2004): Pedagógiai tervezés. Comenius Bt., Pécs
7. Kósáné Ormai Vera (2001): A mi óvodánk. OKKER, Bp.
8. OECD Oktatási Igazgatóság (2005): A kisgyermekkorai nevelés és gondozás irányelvei. Magyarországi Országjelentés az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakpolitikájának tematikus vizsgálata” című programjához. Országos Közoktatási Intézet, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Bp.
9. Zrinszky László (2002): Neveléstudomány. Műszaki Könyvkiadó, Bp.

10. AJÁNLOTT IRODALOM:

11. Balázsné Szűcs Judit (1997): Az ember, aki óvodás. Szort Bt., Bp.
1. Neményi Mária (válogatta és szerk.) (1998): A család - Pro és kontra - Gondolat, Bp.
2. Perlai Rezsőné (1998): Az óvodáskor viselkedéskultúrája. OKKER, Bp.
3. Petren Ferencné (1998): Az óvodavezetés elmélete és módszertana. Comenius Bt., Pécs
4. Szivák Judit (2001): Minőség az óvodában. OKKER, Bp.
5. Szüdi János (1998): A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelése. In: Óvoda a közoktatás rendszerében. OKKER, Bp.
6. Vekerdy Tamás (2001): Kicsikről nagyoknak 1. rész. A kisgyermekkor. Park Könyvkiadó, Bp.
7. Zrinszky László (1993): Bevezetés a pedagógiai kommunikáció elméletébe. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.

ÓVODAPEDAGÓGIA – NEVELÉSELMÉLET II.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Óvodapedagógia-nevelésemélet II.	0+1	1	gyj	K	IV.	Óvodapedagógia-nevelésemélet I.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg az óvodáskorú gyermek alapvető testi, lelki és szociális szükségleteit, továbbá az erre épülő nevelési feladatokat: a testi-lelki egészség, az erkölcsi-érzelmi és az esztétikai nevelés tartalmi feladatait;
- készítsen fel a vegyes életkorú gyermekek csoportjának szervezésére és vezetésére;
- erősítse a gyermekre tudatosan figyelő, támaszt és modellt nyújtó, hatékonyan kommunikáló óvodapedagógusi attitűd kialakulását.

TANANYAG:

- Az egészségmegőrzés kultúrája. Az egészség, mint érték. A környezeti fenntarthatóság alapjai. Az egészséges életmódra nevelés feladatai, objektív és szubjektív feltételrendszere az óvodai nevelés folyamatában. Mentálhigiénia, önismeret, önkontroll szerepe a testi, lelki egészség megtartásában. Személyi higiénia.
- A pedagógiai kommunikáció. Az óvodapedagógus beszédkultúrája: a verbális és nonverbális kommunikáció hitelessége. Az anyanyelvi nevelés feladatainak megvalósítása a gondozás, a játék és tapasztalatszerzés folyamataiban.
- A társas kapcsolatok kultúrája. Szociális szükségletek, szociális értékek. A pedagógus státusa, szerepei és szerepkonfliktusai a társadalmi együttélésben. A személyiség autonómiájának tiszteletben tartása és az emberi/gyermeki jogok érvényesítése a közösségben. A nevelő és a nevelt harmonikus kapcsolatának jellemzői. A társas kapcsolatok fejlesztése, értékeinek átadása és az egyéni bánásmód metodikája az óvodai nevelésben.
- Az erkölcs változó világa. Az erkölcsi értékek közvetítésének, a gyermekek erkölcsi tudat- és viselkedés-formálásának lehetőségei a játéktevékenységben, a hagyományörzésben, a természeti és társadalmi környezet megismertetésében, a szokás- és szabályrendszer alakításában. A pedagógus értelmiségi szerepe és etikája.
- Az esztétikai és az erkölcsi nevelés összefonódása, kapcsolata, az esztétikai élmények forrásai, az esztétikum megjelenése az óvodai tevékenységrendszerben. Az óvodapedagógus feladatai az értékek közvetítésében, gyermeki befogadásában, az ízlésformálásban, az esztétikai alkotó képesség fejlesztésében. A gyermeki viselkedés és a magatartás esztétikája.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató ismerje:

- az egészségmegőrzés kultúrájához, a szociális jólét állapotához, az erkölcsi-érzelmi és az esztétikai neveléshez kapcsolódó alapfogalmakat, óvodapedagógiai feladatokat, módszereket;
- a mentálhigiéné pedagógusokra vonatkozó követelményeit, az önismeret, az önkontroll szerepét az óvodapedagógus testi-lelki egészségének megőrzésében;
- a pedagógiai kommunikáció hitelességének kritériumait;

- az anyanyelvi nevelés feladatait a gondozás, a játék és tapasztalatszerzés folyamataiban;
- a szocializáció és a nevelés folyamatának sajátosságait a heterogén és homogén életkorú gyermekek csoportszervezésében;
- az esélyegyenlőséget biztosító nevelői feladatokat.

Legyen képes

- az alapvető értékek képviselésére és közvetítésére az óvodai gyakorlatában
- alkalmazni a társas kapcsolatok támogatására, az egyéni bánásmód érvényesítésére irányuló eljárásokat;
- önmagára is alkalmazni a mentálhigiéniát, az önismeret, az önkontroll pedagógusi konzekvenciáit.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI: lásd a tantárgynál, illetve az *Óvodapedagógia – Neveléstudomány I. tantárgy* elemeinél.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságsegítő* szakképzés megjelölt közös tartalmai: a kommunikáció, az önismeret és az etika.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgy eleme a következő tartalmaival járulhat hozzá a *Vezető óvodapedagógus, Fejlesztő óvodapedagógus, Környezeti nevelő* szakirányú továbbképzések megalapozásához:

- a pedagógus státusza, értelmiségi szerepe, etikája a társadalmi együttélésben;
- az egészségmegőrzés kultúrája;
- a gyermekek erkölcsi tudat- és viselkedés-formálásának lehetőségei a játéktevékenységben, a hagyományápolásban, a természeti és társadalmi környezet megismertetésében.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Az óvodai nevelés országos alapprogramja. A nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve. A fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve. Óvoda az ezredfordulón. MKM Bp., 1998.
2. Bakonyi Anna (2001): Az óvodás gyermekek értékelési-mérési rendszerének elvi és gyakorlati kérdései. In: Szivák Judit (szerk.): Minőség az óvodában. OKKER, Bp. 175–214.
3. Bakos Tamás (1999): Tanulmány a vizuális nevelés pedagógiájához. In: Tanulmánykötet. Szerk., összeáll.: Jávorné Kolozsváry Judit, BTF, Bp. 315–337.
4. Bihariné – Kanczler (1996): A környezeti és zenei nevelés kapcsolata. Óvodai Nevelés, 8.
5. Gerő Zsuzsa (2002): A művészeti nevelés jelentősége a személyiségformálásban. In: Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus Kiadó, Bp.
6. Kolozsváry Judit (2002): "Más" gyerek, "más" szülő, "más" pedagógus. OKKER, Bp.
7. Körmöci Katalin (2001): A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában. Fabula Bt.
8. Zrinszky László (2002): Neveléstudomány. Műszaki Könyvkiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Brezsnay László (szerk.) (1988): A bátorító nevelés alapjai. Altern Füzetek 10. Iskolafejlesztési Alapítvány, Bp.
2. József István (1998): A felnőttek szerepe a gyermekek erkölcsi fejlődésében. Óvodai Nevelés, 9.
3. Kozéki Béla (1990): Karakterfejlesztés. Gondolat, Bp.
4. Nagyné Szarka Júlia (2000): Az óvónők szakmai elkötelezettsége I. Óvodai Nevelés, 9.
5. Nagyné Szarka Júlia (2005): Még mindig elkötelezetten. Óvodai Nevelés, 9., 10.
6. Ranschburg Jenő (1994): Szeretet, erkölcs, autonómia. Integra-Projekt Kft., Bp.
7. Szüdi János (1999): A pedagógus-továbbképzés és szakvizsga. In: Villányi Györgyné (szerk.): Óvodavezetők kézikönyve. VIII. kötet OKKER, Bp.
8. Winnicott, Donald W. (2000): Kisgyermek, család, külvilág. Animula Kiadó
9. Winn, Marie (1990): Gyermekek gyermekkor nélkül. Gondolat, Bp.
10. Zrinszky László (1993): Bevezetés a pedagógiai kommunikáció elméletébe. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.

A DIFFERENCIÁLÁS PEDAGÓGIÁJA¹

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A differenciálás pszichológiája	0+2	2	gyj	K	V.	Pszichológia szigorlat! Óvodapedagógia - nevelésmélet II.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Készítse fel a leendő óvodapedagógusokat az óvodás gyermekek egyéni szükségleteinek felismerésére és az ennek megfelelő bánásmód alkalmazására.
- Tegye képessé az óvodás gyermekek egyedi jellemzőinek sokoldalú – pszichológiai, pedagógiai, szociokulturális szempontú – megismerésére és a sajátos nevelési igényének felismerésére.
- Ismertesse meg a differenciálást szolgáló pedagógiai módszereket, eszközöket, tevékenységi- és szervezési formákat.
- Nyújtson tájékoztatást a segítő szervezetek, szakszolgálatok hálózatáról.
- Ösztönözze a hallgatókat a befogadó-integráló nevelésre.
- Fejlessze és mélyítse el a megértő-támogató attitűdöt az általánostól eltérően fejlődő gyermekekkel és szüleikkel kapcsolatban.

TANANYAG:

Elméleti alapok:

- Törvényi háttér (Az Óvodai nevelés országos alapprogramja, és A nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve, A fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve, Óvoda az ezredfordulón. MKM Budapest)
- Különbségek a gyermekek fejlődésében (pl. adottságok, temperamentum, képességek, stb.) A másság, a személyiség sajátos szerveződése.
- A differenciálás, szegregáció, integráció, inklúzió
- A fejlődési problémák dimenzionális megközelítése (intenzitás, időtartam, kiterjedés)
- Fejlődési zavarok. (Szorongás, érzelmi-kapcsolati zavarok; Kommunikációs zavarok; A motoros koordináció zavarai; Pervazív fejlődési zavar; Figyelemhiány és diszruptív magatartási zavar; A kiválasztás zavarai; Táplálkozási zavarok; Tic-zavarok; Mentális retardáció)
- A fejlődési zavarok megjelenési formái az óvodában
- A differenciálás területei és pedagógia hatásrendszere (pedagógia módszerek, eszközök, szervezési formák, irányítási mód stb.)
- A gyermek biológiai szükségleteinek területén (táplálkozás, alvás, ürítés, érintés, mozgás)
- A gyermek kognitív képességeinek területén:

¹ A differenciálás pszichológiája és A differenciálás pedagógiája tantárgyelemeknek közös leírása készült, mivel a tananyagtartalmak szerves egységet képeznek: a differenciáló nevelés jellemzőit mind a pszichológia, mind a pedagógia aspektusában vizsgálva. Értelemszerűen közősek az előfeltételek.

- A gyermek motivációs – érzelmi – erkölcsi fejlődésének folyamatában:
- Az óvodai tevékenységekben (befogadás-beszoktatás, játéktevékenység, egyéb óvodai nevelési területeken)
- Az óvodai napirendben

- Az óvodapedagógus mint a pedagógiai hatásrendszer közvetítője
- Pedagógiai klíma
- Az óvodapedagógus tervező tevékenysége
- Az óvodapedagógus külső és belső kapcsolatrendszere (család, segítő hálózat, szakszolgálatok stb.)

KÖVETELMÉNYEK:

Ismerje

- a differenciáló nevelés szükségességét;
- a fejlődési zavarok pszichológiai, szociológiai, pedagógiai összefüggéseit;
- a 3-7 éves korosztály differenciált személyiségformálásának folyamatát, tevékenységeit, azok tervezését, módszereit;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének specifikumait;
- a családdal való együttnevelés lehetőségeit.

Legyen képes

- alkalmazni differenciáló pszichológiai, pedagógiai ismereteit az óvodapedagógusi munkában;
- a differenciáló nevelő munka tervezésére, szervezésére;
- a 3-7 éves gyermek személyiségének sokoldalú, differenciált fejlesztésére, az alapképességek és képességek kialakítására;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek családjával, szűkebb környezetével való együttműködésre.

Rendelkezzen

- önismerettel, szociális érzékenységgel, együttműködési képességgel, felelősségérzettel.

Toleránsan fogadja el a másságot.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában speciálisan képzett, nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába; a pszichológia és a pedagógia integráltsága miatt a tantárgy oktatója egy csoportban két személy is lehet.
- A tananyagtartalmaknak megfelelő profillal működő intézmények bevonása (pl. integrált óvodák, szakszolgálatok).
- Kurrens szakmai anyagok, tanulmányok, publikációk, filmek, információhordozók feltárása, rendelkezésre bocsátása.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

A Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó szakképzéssel közös tartalmak:

- a 0–3 (0–6) éves korú, sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése;
- egyéni fejlődési különbségek;
- a másság, a személyiség sajátos szerveződése;
- a korai fejlesztés lehetőségei;

a differenciálás alapfogalmai, a differenciáló nevelés tervezése, szervezése.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyem a Fejlesztő óvodapedagógus szakirányú képzésben az alábbi tartalmakkal segíti az ismeretek elsajátítását:

- a másság, a sajátos nevelési igény értelmezése;
- egyéni fejlődési különbségek;
- a differenciálás alapfogalmai, a differenciáló nevelés tervezése, szervezése;
- az integráló és inkluzív nevelés.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Henning, Köhler (2003): Rossz gyerekek pedig nincsenek. Szépnap könyvek
2. Kolozsváry Judit (2002): „Más” gyerek, „más” szülő, „más” pedagógus. Okker Kiadó, Bp.
3. Körmöci Katalin (2000): Gyermeki szükségletek – gyermeki jogok – pedagógus kötelességek. ÓVI, F. 1.1.
4. Martonné Tamás Márta (szerk.) (2002): Fejlesztő pedagógia (A fejlesztés főbb elméletei és gyakorlati eljárásai). ELTE Eötvös Kiadó, Bp.
5. Páli Judit (2004): Rakosgató! Figyelem, emlékezet- és gondolkodásfejlesztő játéksalád. DM, Bp.
6. Porkolábné Balogh Katalin – Balázné Szűcs Judit – Szaitzné Gregorits Anna (2004): Komplex prevenciós óvodai program. Trefort Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Gósy Mária (2004): Fonetika, a beszéd tudománya. Osiris Kiadó, Bp.
2. Gósy Mária (1996): Gyermekkori beszédészlelési és beszédmegértési zavarok. Bp.
3. Kósáné Ormai Vera (1998): Személyiségfejlesztő játékok. OKI, Bp., XII. ker. Pedagógiai Kabinet
4. Folyóiratok (Átmenetek:Boa, Fejlesztő Pedagógia, Óvodai Nevelés, Speciális Nevelés)

Témafeldolgozáshoz, szemléltetéshez, felkészüléshez felhasználható filmek:

A tudat titkai. Autizmus. (Spektrum)
Csodagyerekek (MTV)
Esély sorozat (MTV)
Fanni és társai
Lőrinc (játékterápia)
Verocs

CSALÁDSZOCIOLÓGIA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Családszociológia	2+0	2	k	K	V.	Óvodapedagógia- Neveléstudomány II.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókat a családon belüli kommunikációs stílus változásaival az egyes történelmi korszakok, illetve a különböző társadalmi rétegek vonatkozásában;
- nyújtson betekintést abba, hogy az egyes szubkultúrák, kisebbségi csoportok családi struktúrái miben különböznek egymástól;
- tájékoztasson arról, hogy az utóbbi tíz év társadalmi változásai milyen hatást gyakoroltak a családok mindennapi életére Magyarországon és Európában. Ismertesse a családdal való együttnevelés és együttműködés lehetőségeit az óvodában;
- formálja a hallgatók alapvető társadalmi érzékenységét a tanítványaik és a szülők vonatkozásában;
- tegye képessé a hallgatókat a gyermek családi hátterének jobb megértésére; a családokkal való hatékony együttműködésre.

TANANYAG:

- Családszociológiai elméletek.
- A család mint intézmény szerepe a társadalomban.
- A család struktúra-rendszerű értelmezése.
- A modern családok társadalmi szerepe, funkciói. A családi életciklusok és működési szintek. A család mint kiscsoport.
- A család közvetítő szerepe a személy és a társadalom között.
- Módszertani alapismeretek. Interjúkészítés, terepmunka családok körében. Az esettanulmány készítésének alapelvei. A gyerekek családrajzainak szociológiai szempontú elemzése.
- Különböző családi struktúrák az egyes európai történelmi korszakokban.
- A gyerekek családon belüli helyzetének, szerepének változásai a kora újkortól napjainkig.
- A modern európai nukleáris család funkciói és struktúrája.
- Családtípusok, családtipológiák.
- Az egyes családi alrendszerek jellemzői (háztartási, szülői, testvéri alrendszerek). Az alrendszerek közötti merev, ill. elmosódott határvonalak következményei.
- Az Új Gyermekvédelmi Törvény hatása a magyar gyermekvédelem gyakorlatára.
- A gyerekek szocializációja a cigány családokban.
- A tudományos kutató és a segítő szakember családokkal folytatott munkájának eltérő vonásai.
- A családon belüli kommunikáció változásai a modernizáció során.
- A család úgynevezett "válságjelenségeinek" társadalmi háttere. (A válások növekvő aránya, a csökkenő születésszám és ezek összefüggései a társadalmi viszonyokkal. A munkanélküliség, a házasságkötési kedv csökkenése, az élettársi kapcsolat terjedése stb.)
- Alapvető demográfiai ismeretek a magyarországi családokról.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a családi nevelés társadalmi jelentőségét.
- Ismerjék az egyes kisebbségi csoportok, (szub)kultúrák családi struktúrájának, értékeinek sajátosságait.
- Legyenek képesek a különböző családokkal való együttműködés társadalmi és egyéni jelentőségének átlátására.
- Tudjanak esettanulmányt készíteni egy óvodáskorú gyermek családjáról.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

kutató – gyakorló helyek biztosítása.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságszociológiai vizsgálatok* megjelölt tárgyai, elemei: pl. ifjúságszociológiai vizsgálatok.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyelem az alábbi tartalmaival segítheti a *Fejlesztő óvodapedagógus* szakirányú képzésekben a szakmai ismeretek és kompetenciák bővítését:

családgondozói alapismeretek,
a szociális munka alapelemei.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Babbie, Earl (1999): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp. (Terepkutatás 303 – 335. p.)
2. Spéder Zsolt (szerk.) (2003): Család és népesség-itthon és Európában. KSH-Századvég Kiadó Bp.
3. Shahr, Shulamith (2004): A negyedik rend (Nők a középkorban) Osiris Kiadó Bp.
4. Somlai Péter (1997): Szocializáció. Corvina Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Miller, Alice (2002): Kezdetben volt a nevelés. Pont Kiadó, Bp.
2. Erikson, Erik H. (2002): Gyermekkor és társadalom. Osiris Kiadó, Bp.
3. Péter Katalin (szerk.) (1996): Gyermek a kora újkori Magyarországon. Társ. és Művelődéstörténeti Tanulmányok 19. MTA Tört. Tud. Int. Bp.
4. Szilvási Léna (szerk.) (1996): Gyermek – Család – Társadalom. A Szociális Szakképzés Könyvtára, Bp.
5. Kovalcsik Katalin (szerk.) (1998): Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből. BTF-IFA-MKM, Bp.
6. Vajda Zsuzsa – Pukánszky Béla (szerk.) (1998): A gyermekkor története – Szöveggyűjtemény Eötvös Kiadó, Bp.

ALKALMAZOTT PEDAGÓGIA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Alkalmazott pedagógia	0+2 Σ 20 óra	1	gyj	K	VI.	Pedagógia szigorlat!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Tegye képessé a hallgatókat az eddig tanult elméleti ismeretek (pedagógia, pszichológia, módszertanok) rendszerbe foglalására, az óvodai gyakorlatok tapasztalatainak felhasználására és kiegészítésére;
- segítse elő a szakirodalomban való tájékozódást és készítsen fel a tartalmi szabályozás változásainak és az aktuális óvodaügyi kérdések értelmezésére;
- ismertesse meg a családokkal való együttműködés hatékony formáit, valamint a társintézményekkel és a szakszolgálatokkal való szakmai partnerség lehetőségeit;
- alakítson ki pozitív viszonyt az óvodapedagógusi munkával és az ellátandó tevékenységekkel kapcsolatban;
- járuljon hozzá a társadalmi érzékenység és a pedagóguspályához szükséges önismeret, önreflexió fejlesztéséhez.

TANANYAG:

- A pedagógiai és pszichológiai ismeretek alkalmazására épülő gyakorlati feladatok:
- a gyermekvédelem aktuális kérdéseinek elemzése,
- az óvodapedagógus gyermekvédelemben betöltött szerepe, a problémák megoldásának gyakorlati megközelítése,
- a gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagokkal való együttműködés formái és lehetőségei,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek esélyeinek növelése az integrált és inkluzív nevelés keretein belül,
- az óvoda és a család együttműködésének releváns formáinak bemutatása,
- az óvoda mint szervezet belső és külső kapcsolatrendszerének értelmezés,
- a tartalmi szabályozás dokumentumainak elemzése, értékelése
- nemzetközi elvárások a kisgyermeknevelés területén az együttműködés és az összehasonlító pedagógiai szemlélet kialakítása érdekében,
- az óvodapedagógus személyiségének és szerepének több oldalról történő megközelítése, kiemelten a mentálhigiéné és a pályaszocializáció (képzés, továbbképzés) szemszögéből,
- a pedagóguspálya etikai és munkajogi kérdései.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató ismerje meg a társadalmi változások hátterét, és ennek tükrében tudja elemezni a hazai közoktatásügy és az óvodai nevelés összefüggéseit,
- ismerje a tartalmi szabályozás dokumentumait, és tudja azokat több szempontból elemezni,
- ismerje a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésével kapcsolatos feltételeit
- ismerje az önálló tanulással és/vagy szervezett továbbképzésekkel új kompetenciák elsajátításának lehetőségeit,

- ismerje és vállalja a pedagógus etika normáit, és ezek szerint készüljön hivatására,
- ismerje meg a pedagógiai érzékenység fejlesztésének lehetőségeit, a problémák felismerésétől, azok kritikus elemzésén keresztül a konfliktushelyzetek megoldása során,
- tudja, hogy kompetenciájából milyen szakmai lehetőségei és feladatai adódnak,
- ismerje meg a családokkal, a bölcsődével, az iskolával való együttműködést, a társintézményekkel, fenntartókkal való kapcsolattartást elősegítő sikeres kommunikáció alapelveit és feltételeit,
- legyen képes a szakszolgálatokkal való kooperáció jogi, szakmai, etikai feltételeit tudatosan használni,
- ismerje az értelmiségi szerep betöltésének adekvát alapjait,
- ismerje az önképzés lehetőségeit, innovatív pedagógiai tevékenység elemeit.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A gyermekvédelmi és társintézmények szakértőinek aktív bevonására a képzés folyamatába.
- A témák feldolgozása: a hallgatók gyakorlati jellegű munkája dominál: esetbemutatók, kutatási elemzések, helyzetgyakorlatok és kreatív pedagógiai gyakorlatok, valamint önállóan portfólió és poszter készítése.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Az *Iffúságsegítő* felsőfokú szakképzés során közös tartalmak:

- a tervezés és a megvalósítás kapcsolatának áttekintése, a pedagógiai program és a helyi tanterv szerepe a közoktatási intézmények életében;
- a pedagógus szerepeinek értelmezése, kompetenciáinak elemzése, a mentálhigiéné és a pályaszocializáció hangsúlyával;
- a közoktatás szabályozásának, aktuális problémáinak elemzése;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek esélyeinek növelése a közoktatási intézményekben, az integrált és inkluzív nevelés keretein belül;
- a multikulturalitás lehetőségei a közoktatás intézményeiben.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyem az alábbi tartalmaival segítheti a *Vezető óvodapedagógus*, a *Fejlesztő óvodapedagógus*, és a *Környezeti nevelő* szakirányú képzésekben a szakmai ismeretek és kompetenciák bővítését:

- a család és intézmények kapcsolata, a családdal való együttnevelés lehetőségei;
- a hátrányos helyzetű gyerekek nevelésének kérdései, specifikumai;
- integrált nevelés előnyei és nehézségei;
- pedagógusszerepek és változásai;
- a pedagógus mentálhigiénéje;
- a reflektív gondolkodásmód fejlesztése.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Babusik Ferenc (2003): Roma gyerekek óvodáztatása. Új Pedagógiai Szemle, 6.
2. Hegedűs Judit (2003): Gyermek- és ifjúságvédelem. In: Ronkoviczné dr. Faragó Eszter (szerk.): Hátrányok és stratégiák. Trezor Kiadó, Bp. 9–39.
3. Jávorné Kolozsváry Judit (szerk.) (2004): Az óvodapedagógus szerep kihívásai. Trezor Kiadó, Bp.

4. Korintus Mihályné – Villányi Györgyné – Mátay Katalin – Badics Tiborné (2004): Gyermekünk gondozása, nevelése. NCSZZI, Bp. A kötet letölthető a www.ncsszi.hu honlapról
5. Réthy Endréné (2002): A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában. Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. Magyar Pedagógia, 3.
6. Szivák Judit (szerk.) (2001): Minőség az óvodában. OKKER, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Nagyné Szarka Júlia: Az óvónők szakmai elkötelezettsége I. rész: Óvodai Nevelés, 2000. 9., II. rész: Óvodai Nevelés, 2000. 10., III. rész: Óvodai Nevelés, 2001. 1.
2. Vágó Irén (2002): Óvodai intézményrendszer, óvodai nevelés az ezredfordulón. Új Pedagógiai Szemle, 12.
3. Villányi Györgyné (2002): Az óvodai nevelési dokumentumok elemzése, az óvodai nevelőmunka megfigyelése és az interjúk tapasztalatai. Új Pedagógiai Szemle, 12.
4. Villányi Györgyné (szerk.) (2001): Óvodavezetők kézikönyve. IX. kötet OKKER, Bp.
5. Virágné Katona Zsuzsa (2004): Kihívások és átalakulás a pedagógiai szakmai szolgáltatások és szakszolgálatok működésében. Új Pedagógiai Szemle, 6.

A JÁTÉK PEDAGÓGIÁJA ÉS MÓDSZERTANA I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A játék pedagógiája és módszertana I.	0+1	1	m	K	I.	–

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A játépszichológiai és pedagógiai ismeretek összekapcsolásával alapozza meg a hallgatók felkészülését az óvodai teendőik ellátására;
- segítsen a spontán és az irányított játék összefüggéseinek felismerésében, valamint a felnőttek és a kortársak játékbeli szerepének helyes értelmezésében;
- a hallgatók gyermekkori játékélményeinek felidézésével készítsen fel az „itt és most” öntörvényűen zajló játékfolyamat értelmezésére;
- a „játszási” képességek inspirálásával erősítse az óvodás gyermekek spontán és együttes játékának támogatásához nélkülözhetetlen jártasságokat;
- gazdagítsa a hallgató játékkultúráját.

TANANYAG:

- Gyermekjátékok tanítása és elemzése. Hagyományos játékok: mozgásos ügyességet kívánó és az értelmi képességeket mozgósító játékok. Játékok a felnőttel, párokban és kiscsoportban. Önkéntesség az együttes játékokban. A játékszabályok módosítása.
- Játékszimulációs gyakorlatok – a valóság és a képzelet határán: Imitációs játékok, dramatikus játékok. Játékos kerettörténetek és felajánlott szerepek.
- A játékpedagógia időszerű kérdései. A szabad játék és a felnőtt szervezte közös játék. Támogatás vagy irányítás? Együttműködés vagy versengés? Játékeszközzel vagy játékszer nélkül? Játék egyedül, vagy együtt a többiekkel? Játék és tanulás.
- „Legkedvesebb gyermekkori játékom” személyes játékélmény felidézése és a tapasztalatok megbeszélése. Családi játékok, tradíciók.
- Játszóter tervezése (rajz, makett). Természetes és mesterséges játszóhelyek. A játszóhelyek kialakításának pedagógiai szempontjai. A gyermekek térigénye az életkori sajátosságok és az egyéni képességek tükrében. Tematikus játszóhelyek az óvodában.
- A gyermekek játékának megfigyelése és elemzése: egy óvodai csoport játéka.
-

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék

- a 3–6 éves korosztály játéktevékenységének jellemzőit, a játékfolyamatot elindító lelki szükségleteket;
- az Óvodai nevelés országos alapprogramjának játéokra vonatkozó fejezetét, értelmezzék annak tartalmát az óvodai gyakorlatban;

legyenek képesek

- eligazodni klasszikus és hagyományokon alapuló gyermekjátékok témakörében, és kiválasztani az egyes életkoroknak megfelelő játékokat;
- felkészülni a spontán, valamint az irányított játék feltételeinek megteremtésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Játékmódszertani filmek készítése és megvitatása részben a gyakorlati területen, részben a szaktudományos határterületen dolgozó kollégákkal;
- a tantárgy sajátosságaira vonatkozó speciális feltételek kiépítése (mikrocsoportos játéktanítás feltételeinek megteremtése);
- az egyéni munkák (játékelemzés, empirikus vizsgálati lehetőség) ösztönzése;
- az önálló hallgatói munkát támogató segédanyagok (gyermekmegfigyelés, játékmetodikai témajavaslatok) összeállítása.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a *Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságsegítő* szakképzés megjelölt tárgyai, elemei, közös metodikai tartalmú, a csecsemő és a kisgyermek (bölcsődés korosztály) játéktevékenységével kapcsolatos pedagógiai ismeretek, képességek és attitűdök:

- a gyermek testi - lelki szükségletei és a játék;
- mozgásos és konstruáló játékok az első 3 évben;
- a csecsemő és a kisgyermek játékának támogatása.

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyelem az alábbi tartalmaival járul hozzá a *Fejlesztő óvodapedagógus és a Környezeti nevelő* képzés szakmai ismereteinek és kompetenciáinak bővítéséhez:

- a gyermek játéka és a tanulás specifikumai;
- a felnőtt szerepe és feladata a gyermek játékának támogatásában;
- játék és az élmények kapcsolata.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Az óvodai nevelés országos alapprogramja. Műv. Közlöny 137/1996. Kormányrendelet 71. V. Játék.
2. B. Méhes Vera (1993): Az óvónő és az óvodai játék. Calibra, Bp.
3. Falvai Károly (1990): Ritmikus mozgás – énekes játék óvodásoknak, kisiskolásoknak. OPI, Bp.
4. Gerő Zsuzsa (2002): Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus Kiadó, Bp.
5. Karlócai Kelemen Mariann: Kisgyermekes játékos könyve. Medicina, Bp., 1976., újabb kiadás: Karlócai Mariann: Komámasszony, hol az olló? Magyar Könyvklub, Bp., 2002.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bakonyi Anna (1995): Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén. Tárogató Kiadó, Bp.
2. Elkonyin, D.B. (1983): A gyermeki játék pszichológiája. Gondolat, Bp.
3. Hermann Imre (1984): Az ember ősi ösztönei. Elbújás a játékban. Magvető Kiadó, Bp.
4. Kovács György – Bakosi Éva (1995): Az óvodai játék. Debrecen
5. Rodari, Gianni (2001): A képzelet grammatikája. Pont Kiadó, Bp.
6. Tunyogi Erzsébet (1995): Gyógyító játék a családban. Tárogató Kiadó, Bp.
7. Wallon, Henri (1958): A gyermek lelki fejlődése. Gondolat, Bp.

A JÁTÉK PEDAGÓGIÁJA ÉS MÓDSZERTANA II.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A játék pedagógiája és módszertana II.	0+1	1	gyj	K	II.	A játék pszichológiája! A játék pedagógiája és módszertana I.!

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókkal a gyermekmegfigyelés-játékmegfigyelés legfontosabb szempontjait ezzel alapozza meg a gyermekek játékbeli viselkedésének önálló tanulmányozását;
- nyújtson támpontokat a gyermek játékanak vizsgálatához és szakszerű elemzéséhez;
- interaktív módon – a játékvezetés és játszás élményével, játékeszközök tervezésével és készítésével – gazdagítsa a hallgatók metodikai kultúráját;
- készítsen fel a gyermeki tapasztalatszerzés egészlegességét és élményszerűségét hangsúlyozó játékos tevékenység megtervezésére és irányítására.

TANANYAG:

- Gyermekmegfigyelés: egy választott gyermek játékanak megfigyelése és elemzése. A jegyzőkönyv készítésének technikája.
- A mozgás, az ének, a mese és a játék. Játékcsoport: tematikus játékterv összeállítása és bemutatása. Játékvariációk.
- Kreativitás és a játék. Az együttjátzás erősítése, a fantázia mozgósítása, és feszültség oldása a spontán és rögtönzött játékokban. Interaktív játékok – tárgyjátékok: pl. gyurmafigurák megelevenítése. „Mintha játékok”.
- Játékszerek életkoronként: a csecsemők, a kisgyermek, a 3–4 évesek, az 5–6 évesek, és 7–8 évesek játéka. A gyermekek képességei és igényei. Az eszközök stimuláló szerepe: a tapasztalatszerzés, az újdonság és kihívás lehetőségei.
- Az óvodai játék aktuális kérdései. A játék feltételei az óvodában: sürgetettség nélkül. A gyermekek életkorához és élményeihez igazodó játékformák. A kísérletezés és felfedezés támogatása. Különbségek a fiúk és lányok játékában.
- Tárgykultúra és a játékszerek. Régi-új játékok. A játékszerek eredete és a hagyományos játékszerek. A játékipar. Klasszikus játékeszközök: a fakocka, a labda és a baba. A „jó játéktárgyak” pedagógiai kritériumai.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók

- ismerjék fel és értelmezzék helyesen a gyermekek játékbeli megnyilvánulásainak általános és egyedi vonásait;

legyenek képesek

- az óvodai gyermekcsoportban a játékkal kapcsolatos teendőket ellátni: a játék feltételeit megteremteni, a „játszóképeség” birtokában játszótársként maguk is együttjátszani a gyerekekkel;
- a gyermek játékanak tanulmányozása céljából folyamatos megfigyelést végezni, jegyzőkönyvet vezetni és összefoglaló elemzést készíteni.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A gyermekjátékkal érintkező területek szakembereinek (játékterapeuta, mozgásterapeuta, játéktervező, gyermekpszichológus, etológus stb.) bevonása;
- önálló hallgatói munka (játékgyűjtemények összeállítása) ösztönzése, lehetőség játékok tervezésére és elkészítésére (játsszótér tervezése, makettek készítése, játékkészítés stb.).

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEK BEFOGADÁSA:

Kreditértékkel befogadhatók a Csecsemő- és kisgyermeknevelő- gondozó, Dajkaképzés, Pedagógiai asszisztens, Ifjúságsegítő szakképzés megjelölt tárgyai, elemei, elsősorban a játékkultúra gyakorlati elemei:

játékos mondókák, versek az első életévekben (ölbeli játékok, rigmusok).

A SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

A tantárgyelem az alábbi tartalmaival járul hozzá a *Fejlesztő óvodapedagógus és a Környezeti nevelő* képzés szakmai ismereteinek és kompetenciáinak bővítéséhez:

- a gyermek megismerése és játékmegfigyelések;
- az ének, a mese és dramatikus játékok kapcsolata.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Einon, Dorothy (2004): *Kreatív játékok*. Alexandra Kiadó, Pécs
2. Kósáné Ormai Vera (2001): *A mi óvodánk*. OKKER, Bp.
3. Magyarai Beck Anna (szerk.) (1999): „Hüvelykujjam alamafa...” Alexander Stúdió Bt. Bp.
4. Perlai Rezsőné (1999): *Az óvodáskor fejlesztő játéka*. OKKER, Bp.
5. Pintér Éva (2004): *Játék az óvodában*. In: Porkolábné Balogh Katalin – Balászné Szűcs Judit – Szaitzné Gregorits Anna: *Komplex prevenciós óvodai program*. Trefort Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Böszörményi László (1999): *Számítógép az óvodában? Taní-tani*. AKG Kiadó, Bp.
2. Haiba Ferenc (2000): *Óvoda, játékszerek nélkül*. HVG, Bp.
3. Kiss Áron (2000): *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény*. Holnap Kiadó, Bp.
4. Németh Erzsébet – S. Pintye Mária (1995): *Mozdul a szó*. Logopédiai Gmk, Bp.
5. Painter, G. (1984): *Tanítsuk a kisbabát!* Medicina Könyvkiadó, Bp.
6. Páli Judit (1993): *Játék és gondolkodási stratégia*. I., II., III. In: Bíró Antalné: *Pszichológiától a pedagógiáig*. Alex-typo, Bp. 160–175.
7. Rosta Katalin (1995): *Taníts meg engem*. Logopédiai Gmk, Bp.
8. Polcz Alaine: *Aktív játékdinamika és játékterápia*. Kézirat, Intaháza, 1974., újabb kiadás: Polcz Alaine: *Világjáték*. Pont Kiadó, Bp., 1999.

„AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET SEGÍTÉSE” SPECIALIZÁCIÓ
(32 kredit, összefüggően teljesítendő)

TANEGYSÉG	Kre- dit	I. félév	II. félév	III. félév	IV. félév	V. félév	VI. félév	ELŐFELTÉTEL
ÓBNKS0602s A közoktatás jogi kérdései	1					1 m		
ÓBNSS0603s Pedagógiai terek	2		2 gyj					
ÓBNSS0604s Az átmenet problémái	3			2 k				ÓBNSS0604s
ÓBNSS0605s Játék az iskolában	1			1 gyj				
ÓBNSS0606s Az átmenet modelljei	3				2 m			ÓBNSS0606s
ÓBNSS0607s A család, az óvoda és az iskola kapcsolatrendszere	2					2 m		

A KÖZOKTATÁS JOGI KÉRDÉSEI

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A közoktatás jogi kérdései	1	1	m.	KV	V.	-

A TANTÁRGY CÉLJA:

- ismertesse a gyermekjóléti alapellátást és a közoktatás rendszerét szabályozó dokumentumokat, az alapképzettségnek megfelelő intézménytípus jogi szabályozóit.
- ismertesse az alkalmazás feltételeit, a közalkalmazotti státusz jogi hátterét.
- segítsen eligazodni a jogi szabályozók szövegkörnyezetében.

TANANYAG:

- A magyar közoktatás rendszere. A közoktatás intézményei.
- A bölcsőde, mint a gyermekjóléti alapellátás része.
- A bölcsőde, mint intézmény: jogi keretei, működésének tartalmi szabályozói.
- Az óvoda, mint intézmény: szervezeti és tartalmi szabályozók.
- A gyermekjóléti alapellátások: gyermekjóléti szolgáltatás, gyermekjóléti szolgálat, gyermekek napközbeni ellátása.
- A gyermekvédelmi szakellátások.
- Az egyenlő bánásmód követelményeinek jogi szabályozása.
- A közalkalmazottak jogai és kötelességei.
- A nevelő-oktató munkában is használt jogi fogalmak magyarázata.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- legyenek képesek eligazodni a nappali ellátás és a közoktatás rendszerében.
- mindennapi munkájuk során tudják alkalmazni a törvényi szabályozókat.
- ismerjék jogaikat, kompetenciahatáraikat, kötelességeiket.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról
2. 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
3. 1989 ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól
4. Szüdi János (Szerk., 2006) Az oktatás nagy kézikönyve. Complex Kiadó, Bp.
5. Herczog Mária (2003): Gyermekvédelmi kézikönyv. KJK KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
2. 1992. évi XXII. Törvény a Munka Törvénykönyvéről
3. Gáspár Károly (2001): A gyermeki jogok magyarországi szabályozása. Család, Gyermek, Ifjúság, 2002/1. 29–40.

PEDAGÓGIAI TEREK

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Pedagógiai terek	0+2	2	gyj	kv	II.	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Mutassa be az átmenet szempontjából (is) lényeges szempontot, a gyerekeket körülvevő intézményes terek pedagógiai jelentőségét.
- Készítse fel a hallgatókat a térszervezéssel összefüggő jelenségek árnyalt értelmezése.

TANANYAG:

- Óvoda- és iskolaépületek régen és ma.
- A külső-belső tér elrendezésének jellemző és egyedi sajátosságai.
- A tér kitöltése és struktúrája.
- Beszédes szimbólumok.
- A térhasználathoz kötődő szabályok.
- Az óvoda-iskola átmenet kérdései a tér megváltozása szempontjából.
- Az óvoda, iskola pedagógiai terei.
- A csoportszoba és osztályterem mint a tanulás kitüntetett terei.
- A csoportszobán, osztálytermen kívüli tanulási környezet.
- A térszervezés és a gyerekek, pedagógusok mozgásának összefüggései.
- A térszervezés hatása a gyermekek tevékenysíkjára, az interperszonális kapcsolatokra, a kommunikációra, az aktivitásra és a teljesítményre.
- A tér rejtett tantervi hatásai, az óvodai/iskolai terek üzenetei.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók:
- Legyenek tájékozottak a pedagógiai terekkel kapcsolatos történeti munkákban.
- Megfigyeléseik és gyakorlati tapasztalataik alapján legyenek képesek javaslatot tenni az óvoda/iskola tereinek kialakítására és érvelni a térszervezés jelentősége mellett.
- Értsék a térszervezés és a tevékenységek alakulása közötti összefüggéseket, hatásukat a pedagógus és a gyerekek viselkedésére.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Boreczky Á. (1997): A gyermekkor változó színterei. Eötvös J. KVK. Budapest. 175–176.
2. Heidemarie Kemnitz: Pedagógiai architektúra – a pedagógiai terek kialakításának lehetőségei két iskola példáján Magyar Pedagógia 2003/1. 119-128.
3. Németh András, Ehrenhard Skiera: Reformpedagógia és az iskola reformja. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003.
4. Tóth László: Nem verbális kommunikáció az osztályteremben. Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből (szerk.): Balogh László és Tóth László Budapest, Neumann Kht., 2005.

5. Domján László: A tanulás sikerességét befolyásoló jelenségek az osztályteremben In: Pedagógiai műhely - Beszélgetések (szerk.): Boreczky Ágnes PTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék, Pécs, 2001. vagy: <http://mek.oszk.hu/01900/01963/html/nter2207.htm>

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Németh András: A tanterem és berendezésének története. Iskolakultúra, 2002/9. 17-28. o.
2. Forgács József: A társas érintkezés pszichológiája Kairosz Kft. Bp. 2007.
3. S. Nagy Katalin: A kultúraközvetítő intézmények külseje, belseje. In T. Kiss T. (szerk.): A szemtől-szembeni formációk kommunikációs viszonyai. Gödöllő, 1993.
4. S. Nagy Katalin: "Józan ésszel nehezen érthető..." Milyen kultúraközvetítő a kulturálatlan iskolai környezet? In: Értékátadási folyamatok és konfliktusok a pedagógiában (szerk.: Vastagh Zoltán) PTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék, Pécs, 1995. 91-102.
5. Szabó László Tamás: Rejtett tanterv. Oktatókutató Intézet, Bp. 1985.

AZ ÁTMENET PROBLÉMÁI

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Az átmenet problémái	0+2	3	k	KV	III	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A hallgató legyen képes a fejlődés fogalmát értelmezni, az egyes pszichés funkciók fejlődésének és integrálódásának nyomon követésére az óvodás- és kisiskoláskorban.
- A hallgató ismerje az óvoda-iskola átmenet pszichés jellemzőit, az iskoláskori fejlődést meghatározó belső folyamatokat és hatásokat, valamint az egész életen át tartó fejlődési folyamatosságot
- A korszerű pszichológiai tudományos ismeretek felhasználása nyomán alakuljon a gyermekek számára megfelelő pedagógiai attitűdje.
- Fejlődjön empátiája és toleranciája a gyermekek iránt.
- A gyakorlatok célja az elmélet szemléltetése, demonstrálása, a saját élmény tudatosítása, személyes tapasztalatok szerzése.

TANANYAG:

- Az óvodáskor végi fejlődés áttekintése
  - nagymozgás koordináció,
  - a testséma,
  - a térészlelés,
  - a szemmozgások,
  - a finommotorika,
  - különböző érzékelési modalitások
- Az óvoda-iskola átmenet; az iskolára való felkészültség jellemzői:
  1. Fizikai fejlődés (az iskolakészültség testi jegyei és a mozgásfejlettség mutatói)
    - 1.a testi arányok
    - 1.b fogváltás
    - 1.c testi változásokkal megjelenő nagy- és finommozgásos képességek, vizuomotoros kordináció
  2. Játék
  3. Rajzolás-festés
  4. Érzelmi élet
  5. Szociális élet
  6. Minőségi változás a kognitív fejlődésben 6-7 éves korbanNyelv és kommunikáció
    - Óvodai élet az ÓNAP szellemében
- Az óvoda-iskola átmenet kérdései, problémái
  - Az iskolakezdés jogi, pedagógiai és fejlődéslélektani meghatározói

- Az iskola bevezető szakaszának fejlesztési feladatai (*Nat*)
- A tanuláshoz szükséges képességek; diszfunkciók

- Anyanyelvi beszéd és beszédértés
- Szöveg- és ábraolvasás
- Ábrázolás – mintamásolás, mintamegfigyelés
- Tudás felhasználása új helyzetben – rendszerező - , logikai - , kombinatív - , képesség
- Tudásszerző képesség – információszerzés, befogadás képessége, problémamegoldó, döntésképesség, kreativitás
- Tanulási képesség, együttélési motívumok, érzelmi és verbális kommunikáció, véleményalkotás, véleménynyilvánítás
- Együttélési képesség – segítőkészség, felelősségvállalás, szabálykövetés, szabályalkotás, csoportkezelő képesség
- Érdekvényesítő képesség – versengési, vezetési képesség

- A korai tanítással kapcsolatos tanulságok
- A sikeres iskolai teljesítményhez szükséges alapkompenciák feltételeinek megteremtése; a mozgás és a ritmus szerepe az írás, az olvasás és a számolás elsajátításához szükséges részképességek alakulásában és fejlesztésében
- Az iskolára való felkészültség vizsgálata, megállapítása a gyakorlatban
  - Az iskolára alkalmas és nem alkalmas gyermek viselkedése
  - Iskolaalkalmasságot vizsgáló próbák, feladatok
- Az iskolára való felkészültség segítése lehetőségei az óvodában

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a fejlődés általános jellemzőit és az ettől való eltérések sokféleségét. Rendelkezzenek pontos fogalmakkal, ismerjék és alkalmazzák a szakkifejezéseket, legyenek képesek az ismeretek önálló, kritikus képességének feldolgozására.
- A hallgatók ismerjék az óvodai nevelés és az iskolai oktatás-nevelés legfőbb tartalmi szabályozóit; az ÓNAP-ot és a Nat-ot (az iskola bevezető szakaszának szemléletét és tevékenységeit).
- Legyenek jártasak az életkori és egyéni sajátosságok felismerésében.
- Értsék a fejlődés – fejlesztés összefüggéseit. Alakuljon ki pedagógiai problémaérzékenységük, elemzőkészségük.
- Ismerjék és tudják elkülöníteni a fejlődésben az általánost és az egyedit; tekintsék mindkét jellegzetességet törvényszerűnek, törekedjenek a gyermek személyiségének pozitív szemléletére, elfogadására.
- Legyenek képesek az óvoda-iskola átmenet kérdéseit komplexen szemlélni, nyitottan, több szempontból megközelíteni, elemezni.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A fejlődépszichológia modern szakirodalmainak elérhetővé tétele
- A hallgatók fejlődépszichológiai kompetenciáinak folyamatos nyomon követése
- Publikációk fejlődépszichológia témakörében
- Vendégelőadók a gyakorlat területeiről

- A hallgatói visszajelzések alapján a hallgatói vélemények beépítése a tantárgyi oktatási folyamatba

SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉSEK ELŐKÉSZÍTÉSE:

- A fejlődés értelmezése, az elméletekben és a témával kapcsolatos alapkérdésekben való tájékozottság. Az egyes gyermekkori fejlődési szakaszok sajátosságainak ismerete. Óvodapedagógus, Fejlesztő szakirányú továbbképzési szak.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. A Nemzeti alaptanterv 1 – 4. évfolyamára vonatkozó tartalmak
2. Az Óvodai Nevelés Alapprogramja
3. Cole, M. - Cole, S.R. (2003): Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Bp.
4. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (2003): Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Bp.
5. Fazekasné Fenyvesi Margit – Józsa Krisztián – Nagy József – Vidákovich Tibor (2002b): Az alapkészségek fejlődése 4–8 éves korban. OKÉV KÁOKSZI, Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bernáth László – Solymosi Katalin (1997): Fejlődéslélektan olvasókönyv. Tertia Kiadó, Bp.
2. Feuer Mária (2000): A gyermekrajzok fejlődéslélektana. Akadémiai Kiadó, Bp.
3. Gerő Zsuzsa (2002): Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus Kiadó, Bp.
4. Kósáné Ormai Vera (1999): A mi óvodánk. Nevelépszichológiai módszerek az óvodában. OKKER Kiadó
5. Piaget – Inhelder (1999): Gyermeklélektan. Osiris Kiadó, Bp.
6. Winnicott, D. W. (2000): Kisgyermek – család – külvilág. Animula Kiadó, Bp.
7. Nagy József (2000): 21. század és nevelés. Osiris Kiadó, Budapest.
8. Vágó Irén (2002): Óvodai intézményrendszer, óvodai nevelés az ezredfordulón. Új Pedagógiai Szemle, 12. sz.
9. Vári Péter (szerk.) (2003): PISA-vizsgálat 2000. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
10. Villányi Györgyné (2002): Az óvodai nevelési dokumentumok elemzése, az óvodai nevelőmunka megfigyelése és az interjúk tapasztalata. Új Pedagógiai Szemle, 12. sz.

JÁTÉK AZ ISKOLÁBAN

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Játék az iskolában	1 (0+1)	1	gyj	kv	III.	Az átmenet problémái

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Korszerű, tudományosan megalapozott ismeretek átadásával erősítse azt a pedagógiai szemléletet, hogy a gyermeki játék valamint a kognitív funkciók-, a mozgás- és a szociális tanulás fejlődése szorosan összefüggő folyamatok.
- Adjon áttekintést a 6-8 éves gyermekek játéktevékenységéről, nyújtson segítséget a hallgatóknak a gyermekek játékanak megismeréséhez, megértéséhez, megfigyeléséhez. (Különös tekintettel a nagycsoportos korúak és az általános iskola első osztályába járók játéktevékenységének megfigyelésével és összehasonlításával.)
- Segítsen értelmezni a játék szerepét a gyermek tapasztalatszerzésének, ismeretszerzésének és környezetéhez való alkalmazkodásának szempontjából.
- Fejlessze a gyermekekkel való foglalkozásban a pedagógiai tudatosságot, segítse az elfogadó, rugalmas, nyitott pedagógiai attitűdök alakulását.
-

TANANYAG:

- Játék és tanulás. Tanítás és élmény.
- Az iskolai játék hatása a gyermek fejlődésére. Az értelmi fejlődés, a szociális képességek gazdagodása és az érzelmek megnyilvánulása a játékban.
- Adekvát módszerek a korai iskolai évek tanítási-tanulási folyamatában. A játék mint szemléletmód, a játékoság mint módszer.
- Időt hagyni a gyermeknek. Az idő szerepe a megfelelő képességek és készségek alakításában, alakulásában. A korai olvasás-írás tanítási kísérletek tapasztalatai.
- A tapasztalatszerzés és az élmények szerepe a tanítási-tanulási folyamatban. Az érzékelés fejlesztése játékok segítségével.
- A játék, mint elaborációs forrás.
- A gyermek alapvető lelki szükségletei. A játék öröme. Az érzelmi biztonság és a kognitív funkciók fejlődésének kapcsolata.
- Fegyelem és szabadság. Az önszabályozó funkciók (önfegyelem, felelősségvállalás, késleltetés) fejlődése, fejlesztése megfelelő iskolai játékokkal.
- Játék és kreativitás.
- Függetlenség. A gyermek, mint aktív kezdeményező és irányító a tanulási folyamatban.
- A pedagógus és az iskolai játék. A pedagógus feladatai: önnevelés, a megfelelő szemléletmód és attitűd folyamatos alakítása. Az iskolai játék idejének, helyének, légkörének megteremtése.
- Az iskolai játék megfelelő környezete: játékeszközök, játékszerek, játszó helyek, játékterek.
- A játék helye és szerepe a reformpedagógiai irányzatokban az óvodás- és kisiskolás korban. (Montessori, Freinet, Waldorf)

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a játéktevékenység pszichológiai hátterét, biológiai alapjait és folyamatait továbbá a gyermeki játék sajátosságait ebben az életkorban.
- Értsék a fejlődés és a játék összefüggéseit, a játék meghatározó szerepét a gyermek életében valamint ismerjék a fejlesztés lehetőségeit, módszereit.
- Ismerjék az életkoroknak megfelelő játéktformákat, ugyanakkor legyenek képesek rugalmasan alkalmazkodni a játékok irányításában a rájuk bízott csoporthoz és gyermeki személyiségekhez.
- Rendelkezzenek megfelelő szakmai ismeretekkel a játékról, képesek legyenek elméleti ismereteiket felhasználni gyakorlati pedagógiai munkájukban.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában képzett, gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába. Vendégelőadók meghívása a gyakorlat területeiről.
- A szakirodalom modern, szakszerű és elérhető volta.
- A tantárgyelem anyagának és követelményeinek összehangolása a szakmai törzstárgyak tantárgyelemeinek tartalmával.
- Az önálló hallgatói munkák (évfolyamdolgozat, játék-megfigyelések, játékgyűjtemény összeállítás, további empirikus vizsgálati lehetőségek) megadása, tutorálása.
- A hallgatói visszajelzések beépítése az oktatási folyamatba a tantárgyelem tartalmi és gyakorlati fejlesztése érdekében.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. B. Lakatos Margit (szerk.) (2003.): *Pszichológia, Szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*, Trezor Kiadó, Budapest
2. Kiss Áron (2000.): *Magyar gyermekjátékgyűjtemény*, Holnap Kiadó, Budapest
3. Vekerdy Tamás (1996.): *Az óvoda és az első iskolai évek – a pszichológus szemével*, Saxum Kiadó, Budapest
4. Vekerdy Tamás (1996.): *Kicsikről nagyoknak, 1. rész: A kisgyermekkor*, Park Kiadó, Budapest
5. Vekerdy Tamás (1997.): *Kicsikről nagyoknak, 2. rész: Az iskoláskor*, Park Kiadó, Budapest

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bagdy Emőke- Telkes József (1998.): *Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában*, Tankönyvkiadó, Budapest
2. Cherfas, J. (1986.): *Ez csak játék*, In: Cherfas, J.-Lewim, R.: *Nem csak munkával él az ember*, Gondolat, Budapest
3. Dolto, F. (2002.): *A gyermek és az öröm*, Pont Kiadó, Budapest
4. Karlócainé Kelemen Mariann (2002.): *Komámasszony, hol az olló?* Magyar Könyvklub, Budapest
5. Mérei Ferenc-V. Binét Ágnes (1986.): *Gyermeklélektan*, Gondolat, Budapest

6. Payne, K (1999.): *Gyermekeink játékaik*, AKG Kiadó és a Metódus –Tan BT, Budapest
7. Skiera, E (1996.): *A gyermek alapvető lelki szükségletei és figyelembevételük az iskolában*, In: Gereben Ferencné – Kereszty Zsuzsa (szerk.): *Különböznek*, BTF, Budapest
8. Dr. Szirák Judit (szerk.) (2001.): *Minőség az óvodában*, OKKER, Budapest

AZ ÁTMENET MODELLJEI.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Az átmenet modelljei	2	3	m	KV	IV.	Az átmenet problémái

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Olyan szemlélet és tudás közvetítése, mely tudatosítja az intézménytípusok váltásából adódó nehézségek leküzdését,
- A társadalmi változások, a közoktatás és az óvodai nevelés összefüggéseinek feltárása
- Az átmenet kezelését szolgáló, a közelmúltban kidolgozott dokumentumok és gyakorlat megismerése, elemzése,
- Az óvoda és az óvodapedagógusok helyének, funkcióinak a közoktatási rendszerben való értelmezése,
- A társintézményekkel (bölcsőde, iskola) való szakmai partnerség kiépítésének lehetőségeinek megismertetése,
- A társadalmi érzékenység és a pedagóguspályához szükséges önismeret, önreflexió fejlesztése.

TANANYAG :

- Az óvodapedagógus azon gyakorlati feladatai, melyek a korábbi pedagógiai és pszichológiai ismeretek átfogó alkalmazását célozzák meg:
- Sajátos nevelési igényű gyermekek esélyeinek növelése az integrált és inkluzív nevelés keretein belül
- Az óvoda mint szervezet belső és külső kapcsolatrendszerének értelmezése
- Az intézményi átmenetek pedagógiai kérdései. Az óvoda kapcsolatai.
- A magyar óvodapedagógiában alkalmazott eddigi kísérleti eljárások megismertetése, elemzése, (pl: Apáczai Cs. János Nevelési Központ Pécs 1981)
- Mindazon eljárások bemutatása, mely a gyermek számára érdekessé, változatossá tesz az óvodai életet, (a közelmúlt innovatív programjai : Mályva utcai és Dob utcai)és segítik a beilleszkedést.
- Nemzetközi eljárások a kisgyerekeknevelés területén az együttműködés és az összehasonlító pedagógiai szemlélet kialakításának érdekében,
- A progresszív és reformpedagógiai eljárások mai továbbélésének, programváltozatainak bemutatása, innovatív megoldások, formálódó pedagógiai programok a népi kultúra területéről.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató ismerje meg a társadalmi változások hátterét, és ennek tükrében tudja elemezni a hazai közoktatásügy és az óvodai nevelés összefüggéseit,

- Ismerje meg az átmenet kezelésére szolgáló, azt megkönnyítő programokat, kísérleteket, és azokat tudja több szempontból elemezni,
- Ismerje meg a családokkal, az iskolával való együttműködést, a társintézményekkel a fenntartókkal való kapcsolattartás lehetőségeit, a kommunikáció alapelveit és feltételeit,
- Tudja, hogy az óvónőnek kompetenciájából adódóan milyen szakmai lehetőségei és feladatai vannak, melyek alkalmasak az átmenet kezelésére,
- Ismerje az önképzés lehetőségeit, és az innovatív pedagógiai tevékenység elemeit.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Törekvés a társintézmények szakértőinek aktív bevonására a képzés folyamatába,
- A legfrissebb hazai és nemzetközi szakirodalom felkutatása (könyvtárak, Internet)
- A tárgyi infrastruktúra biztosítása (projektor, laptop, Internet kutatóhelyek, videó, videófilmek)
- Folyamatos visszacsatolás a hallgatók igényei alapján (beszélgetés, kérdőív)
- Önállóan végzett hallgatói munka rendszeres ellenőrzése
- A témák feldolgozása során domináljon : az esetbemutatás, elemzés, prezentáció, portfólió készítése.
-

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Az óvodai nevelés országos alapprogramja. A kormány 137/1996.VIII.28 rendelete
2. Bakonyi Anna : Gyermekek, óvók, szülők helyzete Mo.-on a XXI.sz. küszöbén
3. (Új Ped. Szemle,1998/3.sz.)
4. Bakonyi Anna: Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén Tárogató Kiadó Bp.1995
5. Kereszty Zsuzsa (szerk.) : Óvodaiskolai program Szorobán Bt. Bp. 1993
6. Kovács György-Bakosi Éva : Óvodapedagógia Debrecen 1999
7. Pukánszky Béla : A gyermekkor története Műszaki Könyvkiadó Bp.2001

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. A fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve 23/1997 MKM rendelet mell.
2. A nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai nevelés irányelve 23/1997 MKM rendelet mell.
3. Kósáné Ormai Vera: A mi óvodánk OKKER Kiadó Bp. 2001
4. Maria Montessori : A gyermek felfedezése Herder Kiadó Bp. 1995
5. Pedagógiai Lexikon Keraban Kiadó Bp. 1997
6. Perlai Dezsőné :Az óvodáskor fejlesztő játéka OKKER Kiadó Bp. 1997
7. Ranschburg Jenő : Szeretet, erkölcs,autonómia Integra-Projekt Bt. Bp.2001
8. Vajda Zsuzsa : A gyermek pszichológiai fejlődése Helikon Kiadó Bp.1998
9. Vajda Zsuzsa : Fejlődés és fejlesztés in:Óvodai Nevelés 2003.4.sz.

CSALÁD-ÓVODA-ISKOLA KAPCSOLATRENDSZERE

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Család – óvoda - iskola kapcsolatrendszere	30	2	Ma.		V.	A specializáció előző tárgyainak teljesítése

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A hallgatók más pedagógiai, pszichológiai tárgyakban elsajátított idevágó információinak, tudásának szintetizálása,
- a hallgatók megismertetése az óvoda-iskola átmenet gyakorlati megvalósulásához szükséges új, korszerű kapcsolattartási formák elméleti háttérével.
- A hallgatók előítéleteinek oldása, pedagógiai szemléletének formálása, felkészítésük a szülőkkel való közös munkára.
- Új, kreatív módszerek, lehetőségek bemutatása, a korszerű gyakorlattal rendelkező óvodák, iskolák szülőkkel való kapcsolattartási formáinak bemutatása.

TANANYAG:

- Szocializációs intézményrendszerek:
- Családi szocializáció fogalma
- Család belső kapcsolatrendszere:
- A család szocializációs funkciói
- Családi és intézményi szocializáció kapcsolata
- A szocializációs folyamatok mechanizmusai
- Szülői funkciók, szülői jogok, a családi rejtett tanterv.
- Anamnézis, családlátogatás, környezettanulmány, interjú készítése és felhasználása.
- Szülői bevonás fogalma, a család és a szülő szerepe az intézmény mindennapjaiban.
- A pedagógus munkáját segítő háttérintézmények szerepe, szakvélemények értékelése, felhasználásuk.
- Speciális nevelési szükségletű gyermekek, a szülők és a család, és az óvoda-iskola átmenet kérdései
- A különböző szociokulturális családok és az óvoda-iskola átmenetének problémái
- Család és gyermekvédelmi problémák az óvoda- iskola közötti átmenet gyakorlatában

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató ismerje az óvoda-iskola átmenet megvalósulási lehetőségeit, a családi háttér megismerésének módszereit, a családdal való kapcsolattartás korszerű formáit.
- Legyen képes a segítő intézményrendszer szakvéleményeinek értelmezésére, a család, a szülők és az. intézmények közötti együttműködés elősegítésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Szakmailag kompetens oktatók biztosítása (szükség esetén team-teaching megoldással);
- a legfrissebb hazai és nemzetközi szakirodalom biztosítása (interneten és az intézményi könyvtárakban);
- a hallgatói önálló munkák egyéni konzultációja;

- a tárgyi infrastruktúra biztosítása;
- a hallgatói visszajelzések megszervezése, a hallgatói igények figyelembevétele a tantárgy tartalmának és módszertanának korrekciójában.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Hunyady Györgyné (szerk.): Lépésről lépésre Iskolai Program, kiadja a Lépésről lépésre Országos Szakmai Egyesület, Budapest, 2003
2. Kolozsváry Judit: Más gyerek – más szülő – más pedagógus, OKKER 2002
3. Kósáné Ormai Vera: A mi iskolánk, IF Alapítvány 1998
4. Kósáné ormai Vera : A mi óvodánk, OKKER 2001
5. Tóth László: Pszichológia a tanításban, Pedellus Tankönyvkiadó 2000. 82-91.o.
6. Süss fel Nap II. kiadja a Kisgyermekkorai Modell – Intézmények Magyarországon, Pedagógus –Továbbképzési Módszertani és Informatikai Központ, 1999. 33 -41.o, 57 -65. o., 94 – 108.o.
7. Winnicott Donald W.: Kisgyermek, család külvilág, Animula 2000. 169 – 198. o.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.
2. Kósáné Ormai Vera: Pszichológus az iskolában OKKER 1999.
3. Pszichológia Pedagógusoknak (szerk.: N. Kollár Katalin – Szabó Éva) Osiris 2004

A KISGYERMEKKORI NEVELÉS” SPECIALIZÁCIÓ

(32 kredit, összefüggően teljesítendő)

TANEGYSÉG	Kre- dit	I. félév	II. félév	III. félév	IV. félév	V. félév	VI. félév	ELŐFELTÉTEL
ÓBNKS0601s Szociálpolitika és gyermekvédelem	2			0+2 gyj				
ÓBNKS0602s A közoktatás jogi kérdései	1					0+1 m		
ÓBNKS0603e A kisgyermek-nevelés pedagógiája	2		0+2 k					
ÓBNKS0604s A kisgyermeknevelés intézményei	2			0+2 gyj				ÓBNKS0603e
ÓBNKS0605e A korai fejlesztés elmélete és gyakorlata	2				0+2 k			
ÓBNKS0606s A család, a bölcsőde és az- óvoda kapcsolatrendszer	2						0+2 m	ÓBNKS0604e s
ÓBNKS0607s A megismerő képességek fejlesztése	3				0+2 gyj			
ÓBNKS0608g Bölcsődei gyakorlat	3					0+2 gyj		ÓBNKS0605e

SZOCIÁLPOLITIKA ÉS GYERMEKVÉDELEM

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Szociálpolitika és gyermekvédelem	0+2	2	gyj.	KV.	III	

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A hallgatók ismerkedjenek meg az európai és a magyar szociálpolitika elméleti és gyakorlati aspektusaival, az egyes irányzatokkal.
- Tájékozódjanak a modernkori szociálpolitika történetének egyes korszakairól, melyek áramlatai befolyásolják a mai gyakorlatot.
- Kapjanak tájékoztatást a jelenkori törvényekről, azok egyes paragrafusairól. Szerezzenek információkat arról, hogy pedagógusként milyen segítő szakemberekhez fordulhatnak problémás esetekben.
- Definiálni tudják saját kompetenciájukat és a társ-szakterületek specifikumait.

TANANYAG:

- A szociálpolitika mint elmélet és gyakorlat
- Az európai és a magyar szociálpolitika történetének főbb állomásai
- Gyermekvédelmi rendszerek Európában és Magyarországon
- Az Új Magyar Gyermekvédelmi Törvény főbb paragrafusai, alkalmazásuk a mindennapokban
- Az állami gondozott gyerekeket érintő rendelkezések
- Családi pótlék
- Gyermekgondozási díj
- Gyermeknevelési támogatás
- Gyermekgondozási segély
- Anyasági támogatás
- Az egészségkárosodáshoz kötődő ellátások
- Esettanulmányok elemzése
- Saját esettanulmány készítésének megtervezése
- Az elkészült esetleírások bemutatása csoport előtt
- Az egyes munkák értékelése a csoportban, tanári irányítással

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató legyen képes tájékozódni a szociálpolitikai intézkedések rendszerében, tudja követni az aktuális változásokat.
- Legyen tájékozott a tekintetben, hogy hogyan szerezheti be a legújabbban érvényes rendeletek szövegét.
- Legyen tisztában saját hatáskörének korlátaival. Ismerje meg a társterületek szakembereinek munkáját.
- Tudjon esettanulmányt készíteni és arról szóban szakszerűen referálni.
- Ismerje meg a szülővel való kapcsolattartás professzionális módszereit.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A hallgatók interjút ill. esettanulmányt készítenek gyermekes családokkal. Az egyes interjúkat az órákon való felkészülés és tervezés előzi meg. Az interjú-vezérfonalak tanári segédlettel készülnek el. Az esettanulmány készítését szakirodalom feldolgozásával kezdik.
- Az elkészült munkákat az egész csoport előtt ismertetik a hallgatók. Az értékelés a tanár irányításával történik.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Zombori Gyula: A szociálpolitika alapfogalmai A szociális szakképzés könyvtára Budapest, 1997.
2. Pik Katalin: A szociális munka története Magyarországon (1817-1990.) A szociális szakképzés könyvtára Budapest, 2001.
3. Gergely Ferenc: A magyar gyermekvédelem története (1867—1991.)Püski, Budapest, 1997.
4. Ferge Zsuzsa: Szociálpolitika és társadalomELTE Szociálpolitikai Tanszék 1991.
5. Magyar Családsegítők Országos Kamarája ETIKAI KÓDEX

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. A magyarországi szociális munka etikai kódexe
2. Terhesség-Szülés- Születés MTA Szociológiai Kutató Intézet 1986. szerk.: Losonczi Ágnes

A KÖZOKTATÁS JOGI KÉRDÉSEI

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A közoktatás jogi kérdései	0+1	1	m.	KV	V.	-

A TANTÁRGY CÉLJA:

- ismertesse a gyermekjóléti alapellátást és a közoktatás rendszerét szabályozó dokumentumokat, az alapképzettségnek megfelelő intézménytípus jogi szabályozóit.
- ismertesse az alkalmazás feltételeit, a közalkalmazotti státusz jogi hátterét.
- segítsen eligazodni a jogi szabályozók szövegkörnyezetében.

TANANYAG:

- A magyar közoktatás rendszere. A közoktatás intézményei.
- A bölcsőde, mint a gyermekjóléti alapellátás része.
- A bölcsőde, mint intézmény: jogi keretei, működésének tartalmi szabályozói.
- Az óvoda, mint intézmény: szervezeti és tartalmi szabályozók.
- A gyermekjóléti alapellátások: gyermekjóléti szolgáltatás, gyermekjóléti szolgálat, gyermekek napközbeni ellátása.
- A gyermekvédelmi szakellátások.
- Az egyenlő bánásmód követelményeinek jogi szabályozása.
- A közalkalmazottak jogai és kötelességei.
- A nevelő-oktató munkában is használt jogi fogalmak magyarázata.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- legyenek képesek eligazodni a nappali ellátás és a közoktatás rendszerében.
- mindennapi munkájuk során tudják alkalmazni a törvényi szabályozókat.
- ismerjék jogaikat, kompetenciahatáraikat, kötelességeiket.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról
2. 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
3. 1989 ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól
4. Szüdi János (Szerk., 2006) Az oktatás nagy kézikönyve. Complex Kiadó, Bp.
5. Herczog Mária (2003): Gyermekvédelmi kézikönyv. KJK KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
2. 1992. évi XXII. Törvény a Munka Törvénykönyvéről
3. Gáspár Károly (2001): A gyermeki jogok magyarországi szabályozása. Család, Gyermek, Ifjúság, 2002/1. 29–40.

A KISGYERMEK-NEVELÉS PEDAGÓGIÁJA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A kisgyermek-nevelés pedagógiája	0+2	2	gyj	KV	II.	–

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Bővítse a hallgatók ismereteit a 2-4 éves gyermek fejlődését meghatározó belső és külső hatásrendszer bemutatásával és a korosztály fejlődéséhez illeszkedő nevelés sajátosságok kiemelésével.
- Nyújtson metodikai segítséget a gyermekek életkori és aktuális igényeivel összhangban álló környezeti feltételek és a tevékenységrendszer kialakításához, és a kapcsolati kultúra formálásához.
- Formálja a kisgyermek neveléséhez szükséges pedagógiai attitűdöt.

TANANYAG:

- A testi önállóság fejlődésvonala. Önállóság a mozgásban és a testi funkciók kontrollálásában. A kisgyermek explorációs késztettségének kielégítése és a biztonságos környezet megteremtése. Az elválasztástól az önálló étkezésig. A szobatisztaság kialakulásának érési, higiénés és kulturális összetevői.
- Az ösztön-szükségletek és a nevelés. Az ösztön-megnyilvánulások késleltetése és az énerők erősítése. A szociális elvárások közvetítése: szoktatás és rendszeresség. Kontroll, önfegyelem, lelkiismeret és a fejlődés. Tiltás és a büntudat.
- Szociális kompetenciák a születéstől az óvodába lépésig. Szeretetigény és a szülői ráhangolódás. A biztonságos kötődés és az érzelmi szabályozás. Az éntudat és a szociális megerősítés. Korlátozás és rugalmasság a szokások alakításában.
A kisgyermek fejlődését kísérő félelmek és azok leküzdése. Az elszakadási félelmek. Az ujjszopás, cumizás, „átmeneti tárgyak”. Elalvási szokások, alvási problémák.
Táguló világ: a társas kapcsolatok és a társas érzelmek. Az egykorú társak igénye, közeledés a többi gyermekhez. Felkészítés a közösségi életre: az érintkezés szabályai és a felnőtt mintája.
- A kisgyermek életmódja: életkori és egyéni igények a napirend kialakításában. Tevékenységek és szokások. Nyugalom kontra sürgettség. A gyermek aktuális testi állapota (fáradtság, éhség stb.) és a tevékenység színvonala. A szülő, a nevelő gondozói teendői.
- A kisgyermek játéktevékenysége: játék tárgyakkal és a gondolatokkal. A gyermek fejlődése és változások a játékában. Egyéni játéktípus, játékkedv és játékválasztás. Közös játék a felnőttel. A kisgyermek játéktere és játékeszközei. A felnőtt feladata: a lehetőség felkínálása.
- Az anya, a gondozónő, és az óvónő személye. Azonosságok és különbségek az anyai és a nevelői szerepekben.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék:

- a csecsemő és kisgyermekkor legfontosabb változásait, alapvető testi és lelki igényeit;
- a kisgyermek életkori és egyéni sajátosságaihoz, valamint aktuális állapotához illeszkedő nevelési és gondozási feladatokat.

A hallgatók legyenek képesek

- a kisgyermek egészséges fejlődését elősegítő szociális és fizikai környezet kialakítására;
- a gyermek fejlődését elősegítő nevelési-gondozási feladatok végzésére;
- tiszteletben tartani a gyermekneveléssel kapcsolatos kulturális sajátosságokat, hagyományokat, szokásokat.
- helyesen értelmezni a kisgyermeknevelés során problémákat jelentő természetes helyzeteket és életkori kríziseket.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában kiválóan képzett, gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgy oktatásába;
- a szakirodalom modern, szakszerű és elérhető volta;
- a hallgatók kompetenciái, készségei, és képességei fejlődésének folyamatos nyomon követése;
- a tantárgyra vonatkozó infrastruktúra kiépítése (könyvtári állomány, témával kapcsolatos internetes oldalak, tananyag feldolgozását segítő eszközök);
- a hallgatói visszajelzések alapján a hallgatói vélemények beépítése az oktatási folyamatba.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Einon, Dorothy (1999): A tanulás kezdetei. Aquila Könyvkiadó, Bp.
2. Faiberg, Selma H.(1990) : Varázsos évek. Park Kiadó, Bp.
3. Hermann Alice (1982): Emberré nevelés. Tankönyvkiadó, Bp.
4. Leach, Penelope (2003): Picik és kicsik. A gyermeknevelés kézikönyve a születéstől az iskoláskorig. Park Könyvkiadó, Bp.
5. Winnicott, Donald, W. (2000): Kisgyermek – család – külvilág. Animula Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bálint Alice (1990): A gyermekszoba pszichológiája. Kossuth Könyvkiadó, Bp.
2. Morris, Desmond (1993): Babafigyelőben. Park Könyvkiadó, Bp.
3. Painter, Genevieve (1984): Tanítsuk a kisbabát! Medicina Könyvkiadó, Bp.
4. Vajda Zsuzsanna (évszám nélkül): Embergyermekek – gyermekember. Göncöl Kiadó, Bp.
5. Vekerdy Tamás (1997): Kicsikről nagyoknak 1 – 2. Park Kiadó, Bp.

A KISGYERMEKNEVELÉS INTÉZMÉNYEI

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A kisgyermeknevelés intézményei (bölcsőde, gyermekotthon, átmeneti otthon, anyaoththon stb.)	2 (0+2)	2		kv.	III.	Bölcsődei gyakorlat A kisgyermeknevelés pedagógiája

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A hallgatók megismertetése a kisgyermekkorai nevelés intézménytörténetével, a magyarországi hagyományos és az utóbbi évtizedekben átalakult intézményes nevelés és gondozás rendszerével.
- A kisgyermekellátást, -védelmet biztosító szolgáltatásokkal.
- Átfogó, reális helyzetkép bemutatása a társadalmi/családi igények alakulásáról, ezek okairól, a három év alatti gyermekek napközbeni ellátásának szakmapolitikai kérdéseiről.
- Segítse elő a gyermekvédelem fontosságának megértését, értékeinek megismerését.
- Formálja nevelői attitűdjüket a bölcsődei és az óvodai nevelés egymásra épülésének, az intézmények kapcsolatának, a közös pedagógiai elvek és a gyakorlat kapcsolódási pontjainak bemutatásával.

TANANYAG:

- A gyermekek védelmének rendszere:
- A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:
- Gyermekjóléti szolgáltatás
- Gyermekek napközbeni ellátása: bölcsőde, családi napközi, házi gyermekfelügyelet, alternatív ellátások
- Gyermekek átmeneti gondozása: helyettes szülő, gyermekek átmeneti otthona, családok átmeneti otthona
- A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:
- Otthont nyújtó ellátás (különleges ellátás és speciális ellátás):nevelőszülő, gyermekotthon
- Utógondozói ellátás
- Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás dokumentumai.
- A gyermekvédelem, az esélyegyenlőség biztosításának feladatai.
- A gyermekjólét helyzete.
- A bölcsődei ellátás alapfunkciói, pszichopedagógiai, egészségügyi és higiéniai követelményei.
- A bölcsődei csecsemő- és kisgyermekgondozók nevelési, gondozási feladatai. Kapcsolattartási formák a családokkal, a társintézményekkel.
- A bölcsődék egyéb szolgáltatásai. Intézménylátogatások.

KÖVETELMÉNY:

- Ismerje a kisgyermekkorai nevelés intézménytörténetét, a jelenkori gyermekvédelem rendszerét, intézményeit, a működésüket szabályozó dokumentumokat, a bölcsődei

ellátás alapfunkcióit, feladatait, intézményi kapcsolatait, az óvodai átmenet együttműködésének lehetőségeit, a bölcsődei csecsemő- és kisgyermekgondozók nevelési, gondozási feladatait.

- Legyen képes az intézmény-látogatások tapasztalatait szakmai szempontok alapján elemezni, azokról véleményt alkotni, a családok/gyermek társadalmi, szociális, szociokulturális helyzetéből adódó gyermekvédelmi feladatok, az intézményekkel szemben támasztott igények megértésére, humánus megítélésére, az óvodapedagógus szerepében azonosulási, ill, kapcsolódási pontokat keresni a bölcsődei és az óvodai nevelés folyamatában.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A gyermekek védelmének rendszerét szabályozó rendelkezések , szakmapolitikai álláspontok figyelemmel kísérése alapján az oktatási tartalmak és a szakirodalom megújítása.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. 1997. évi XXXI. A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény.
2. „A bölcsődei gondozás-nevelés minimumfeltételei és a szakmai munka részletes szempontjai” (1999) Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet.
3. Jelentés a magyar közoktatásról, 2000. (JKA, 2000) Országos Közoktatási Intézet, Budapest.
4. Korintus Mihályné, Villányi Györgyné. Mátay Katalin, Badics Tiborné: Gyermekünk gondozása, nevelése. Magyarországi háttér tanulmány az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakmapolitikájának tematikus vizsgálata” című programjához .
5. OECD Oktatási Igazgatóság: A kisgyermekkorai nevelés és gondozás irányelvei. Magyarországi Országjelentés az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakmapolitikájának tematikus vizsgálata” című programjához. Országos Közoktatási Intézet, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest, 2005.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Gergely Ferenc. A magyar gyermekvédelem története (1867-1991) Budapest, Püski Kiadó 1997.
2. Herczog Mária. A gyermekvédelem dilemmái Budapest, Pont Kiadó 1997.
3. Dr. Veczkó József: A gyermekvédelem pszichológiai és pedagógiai alapjai Budapest, Tankönyvkiadó 1990.

A KORAI FEJLESZTÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A korai fejlesztés elmélete és gyakorlata	2	2	Koll.	KV	IV.	

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- ismertesse meg a korai fejlesztés gondozás feladatait, a különleges ellátásba bekapcsolódás okait
- ismertesse meg a fejlesztés lehetséges szintereit, különös hangsúlyt fektetve a bölcsődei gondozásra, integrált óvodai nevelésre
- készítsen fel a korai fejlesztést végző szakemberekkel, szülőkkel való együttműködésre
- ismertesse meg a korai fejlesztő munkát támogató pedagógiai segítségnyújtás lehetőségeit, alkalmazható módszereit.

TANANYAG:

- A korai fejlesztés, intervenció fogalma.
- A korai fejlesztés mint jog, a törvényi szabályozók.
- A korai felismerés jelentősége, a fejlődésben mutatkozó zavarok tünetei, a szakértői bizottságok diagnosztizáló munkája, a fejlesztésben részesülők köre.
- A fejlesztő diagnózis és a fejlesztés lehetséges területei.
- A korai fejlesztés, gondozás alapelvei, célkitűzései, szinterei.
- A fejlesztő munkát megalapozó pedagógiai segítségnyújtás: befogadás, kapcsolat kialakítása, a szociális kapcsolatok fejlesztése, szokások kialakítása, cselekvés ösztönzése, motivációs igény felkeltése, befogadó nyelvi készség és kommunikáció, kifejező nyelvi készség és kommunikáció fejlesztése, elismertség segítése a csoportban,
- Gyermek fejlődésének nyomon követése, speciális fejlesztő gyakorlatok végeztetése a gyógypedagógus irányításával.
- A pszichomotoros fejlesztés. Fejlesztő játékok 2-3,5 éveseknek. Segítő kapcsolat a családdal, az együttműködés lehetőségei más szakemberekkel.

KÖVETELMÉNYEK:

- Ismerjék meg a korai fejlesztés, intervenció fogalmát.
- Váljanak alkalmassá a fejlődési zavarok felismerésére.
- Tudjanak tájékoztatást adni az érintett szülők számára a korai ellátó rendszerről.
- Ismerjék meg a más szakemberek fejlesztő munkáját, és az abban való együttműködés lehetséges formáit, a kompetenciahatárokat.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában kiválóan képzett, nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába;
- A szakirodalom modern, szakszerű és elérhető volta;
- A hallgatók kompetenciái, készségei, és képességei fejlődésének folyamatos nyomon követése

- A kisgyermeknevelés (társadalom, intézmény szülő, gyermek) folyamatos nyomon követése, ezek beépítése az oktatási folyamatba;
- A tantárgy minden tantárgyeleme biztosítsa a hallgatók visszajelzési és véleménynyilvánítási lehetőségét, ezek eredményei kerüljenek beépítésre az oktatási folyamatba

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Rosta K. (szerk.) (2006): Add a kezed! A mentális fejlődés segítése sajátos nevelési igényű gyermekeknél. Logopédia Kiadó, Bp.
2. Nagyné dr. Réz I.(szerk.) (2001): A korai fejlesztés-gondozás és a fejlesztő felkészítés elméletét és gyakorlatát bemutató információhordozók gyűjteménye. ELTE BGGYFK Pedagógiai Szakszolgáltató és szakmai Szolgáltató Központ, Bp.
3. Kiisné Haffner É. (1999) „Segíts, hogy önmagam csinálhassam!” BGGYTF, Bp. 5-36.
4. Porkolábné Balogh K. (2002): A korai preventív fejlesztés. In: Fejlesztő pedagógia (szerk.: Martonné Tamás M.) ELTE Eötvös Kiadó, Bp.
5. Korai fejlesztés (2003) In:Fejlesztő Pedagógia tematikus szám, 14.évf. 1. sz.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Gordosné Szabó A. (2004) Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó
2. Illyés S. (szerk.)(2000): Gyógypedagógiai alapismeretek. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Bp., 265-267., 321-323., 490-494., 517-523., 550-553., 578-589., 595-598.,631-643.
3. Deákné B. K. (1994): Anya, taníts engem! Fejlesztő feladatok születéstől iskolakezdésig. Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa
4. Németh E., S. Pintye M. (1995): Mozdul a szó...Akadályozott beszédfejlődésű gyermekek korai integratív fejlesztése. Egyenlő Esélyt Alapítvány, Bp.

A CSALÁD, A BÖLCSŐDE ÉS AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A család, a bölcsőde és az óvoda kapcsolatrendszere	1+2	2	m	KV	VI.	A kisgyermeknevelés intézményei

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a családból intézménybe és/vagy a bölcsődéből az óvodába való átmenet nevelési kérdéseit
- Ismertessen meg a befogadást elősegítő tényezőkkel
- Segítse elő az új környezethez való alkalmazkodási nehézség tüneteinek felismerését, a lehetséges okok pedagógiai feltárásának megismerését
- Ismertessen meg a családi környezet és a mentális-pszichoszociális fejlődés összefüggéseivel, a családi környezet megismerését segítő módszerekkel
- Tárja fel az eredményes pedagógus-szülő együttműködés, az egymást segítő kapcsolat lehetséges módjait

TANANYAG:

- A beilleszkedést elősegítő beszoktatás, mint nevelési módszer, a befogadás folyamatjellege. Befogadási-beszoktatási problémák gyermek-szülő, gyermek-gondozónő, szülő-gondozónő, gyermek-óvodapedagógus, szülő-óvodapedagógus, és a szervezet síkján.
- Az új környezethez való alkalmazkodás nehézségeinek tünetei.
- A család, mint a gyermek alakuló, befogadó, tanuló szerepét meghatározó tényező. A kötődés kialakulását és a beilleszkedést nehezítő/gátló tényezők a családi szocializáció folyamatában. Bölcsőde, óvoda, mint másodlagos szocializációs tér.
- A preventív beszoktatás - a beszoktatás fokozatai a gyermek egyéni szükségleteinek, sajátos nevelési igényének figyelembe vételével.
- A gyermek és családja megismerését segítő családlátogatás szempontjai. A hatékony testi, érzelmi, értelmi fejlődést biztosító szocializáció segítése a gondozónők/óvodapedagógusok és a szülők állandó kapcsolattartása mellett.
- A kapcsolattartás egyéni és csoportos formái, személyi és tárgyi feltételek.
- Az intézményes nevelés során szerzett tapasztalatok, kérdések megbeszélése, egyéni tanácsadás. Konfliktusok forrása.
- A szakszolgálatok szerepe az intézményi és családi nevelő, fejlesztő tevékenység segítésében.

KÖVETELMÉNY

- Ismerjék meg a családból-bölcsődébe/óvodába, bölcsődéből-óvodába átmenet kérdés-, és problémakörét
- Váljanak alkalmassá az új környezethez való alkalmazkodás nehézségeit mutató tünetek felismerésére
- Ismerjék meg a család szerepét a gyermek testi-lelki fejlődésében
- Ismerjék fel a környezeti mutatók és a mentális-pszichoszociális fejlődés összefüggéseit

- Ismerjék meg a bölcsődei/óvodai kötődést, alkalmazkodást elősegítő tényezőket, módszereket
- Alkalmazzák a pedagógiai megismerés módszereit, az együttműködést elősegítő családlátogatás szempontjait
- Sajátítsák el a gondozónő/óvodapedagógus – család együttműködésének lehetséges
- Váljanak alkalmassá a kompetenciahatárok felismerésére és a más szakemberekkel való együttműködésre.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- Minősített, nagy szakmai felkészültségű, a közoktatásban is járatos pedagógia szakos oktatók bevonása a képzésbe;
- A legújabb pedagógiai szakirodalom folyamatos követése, ezek elérhetősége;
- Audiovizuális és informatikai eszközökkel és anyagokkal felszerelt előadóterem, szaktantermek és csoportszobák, folyamatos internetelési lehetőség biztosítása;
- A közoktatás igényeinek (társadalom, iskola, szülő, gyermek) folyamatos nyomon követése, ezek beépítése az oktatási folyamatba;
- A tantárgy minden tantárgyeleme biztosítsa a hallgatók visszajelzési és véleménynyilvánítási lehetőségét, ezek eredményei kerüljenek beépítésre az oktatási folyamatba

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Hegyi Ildikó dr.(2003): Add a kezed! Az óvodába lépés élményei. Okker, Bp. 13-131.
2. Winnicott, Donald W. (2000): Kisgyermek – család – külvilág. Animula Kiadó, Bp.
3. Farkas Péter (2006): A szeretet közössége. A családszociológia alapjai. L'Harmattan, Bp., 44-51., 59-67., 92-101.
4. Szegedi Márton (2001): A család pszichológiai jelentősége a házastársak, a gyermekek, és a társadalom aspektusából. In: Pszichológusok – teológusok A családról (szerk.: Dr. Bánlaki Éva). Faludi Akadémia Bp. 9-29.
5. Porkolábné Balogh Katalin (1993) A környezeti mutatók és a mentális-pszichoszociális fejlődés összefüggései. In: Iskolapszichológia. Tudományos Fórum

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. S. Molnár Edit (1994): Kisgyermekes apák és anyák szülői attitűdjei. In: INFO-Társadalomtudomány 30. sz.
2. Biddulph, Steve (2007): Hogyan neveljünk kicsiket? Partvonal, Bp.

A MEGISMERŐ KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A megismerő képességek fejlesztése	0+2	3	gyj.	KV	IV.	

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse a kognitív folyamatok kisgyermekkorai fejlődésének szabályszerűségeit, a fejlődést segítő és hátráltató tényezőket
- Tudatosítsa a hallgatókban az egyes folyamatok egymással való komplex összefüggéseit, ezáltal segítve a fejlesztés egybehangolt tervezését
- Gyakorlati tapasztalatokon keresztül segítse a kognitív képességek fejlesztési lehetőségeinek elsajátítását, bővítse a hallgatók módszertani ismereteit
- Segítse az eddigi fejlődés lélektani ismeretek mélyebb beépülését, a tudás megszilárdulását és hasznosítását a gyakorlati munkában
- Készítse fel a hallgatókat pedagógiai tevékenységük kiterjesztésére a kisgyermekkorai nevelés területére

TANANYAG:

- A megismerő folyamatok fogalma, fajtái, a kognitív fejlődés általános jellemzői kisgyermekkorban
- A tárgyi világ megismerésének általános szabályszerűségei
- Az érzékelés és észlelés fejlődése és fejlesztése kisgyermekkorban
- A figyelem és emlékezet fejlődése és fejlesztése
- A gondolkodás fejlődése és fejlesztése
- A gondolkodás és a nyelv viszonya, a nyelvi-kommunikációs kompetencia megalapozása kisgyermekkorban
- A képzelet fejlődése és fejlesztése
- A játék, mint a megismerés elsődleges formája kisgyermekkorban – a komplex fejlesztés lehetőségei a játékokon keresztül
- A társas világ megismerésének speciális kérdései kisgyermekkorban

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató ismerje és értse a kisgyermekkorai kognitív fejlődés folyamatát, az azt befolyásoló tényezőket
- Ismerje és tudja elkülöníteni a fejlődésben az általánost és az egyedit; tekintse mindkét jellegzetességet törvényszerűnek, törekedjen a gyermek személyiségének pozitív szemléletére, elfogadására
- Rendelkezzen olyan módszertani eszköztárral, ami segíti a kisgyermekkorai megismerő képességek fejlesztését
- A hallgató legyen képes ismereteit hatékonyan alkalmazni pedagógiai munkájában

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában kiválóan képzett, nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába;
- A szakirodalom modern, szakszerű és elérhető volta;
- A hallgatók kompetenciái, készségei, és képességei fejlődésének folyamatos nyomon követése;
- A tantárgyelemre vonatkozó infrastruktúra kiépítése (könyvtári állomány, témával kapcsolatos internetes oldalak, tananyag feldolgozását segítő eszközök);
- Az önálló hallgatói munka lehetőségének megadása, tutorálása;
- Az oktatók tudományos fórumokon való részvétele;
- A témával kapcsolatos publikációk megjelenítése;
- A tantárgyelemek tartalmának összehangolása;
- Vendégelőadók meghívása a gyakorlat területeiről;
- A hallgatói visszajelzések alapján a hallgatói vélemények beépítése az oktatási folyamatba a tantárgy minden elemében.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Cole, M.– Cole, S. R. (1998): Fejlődéslélektan. Osiris, Bp. 5. fejezet 204-216 oldal; 6. fejezet 232-240 oldal; 8. fejezet 292-330 oldal; 9. fejezet 334-362 oldal;
2. Deákné B. Katalin (2000): Anya, taníts engem! (Fejlesztő feladatok születéstől iskolakezdésig). Deák Magánkiadó, Pápa.
3. Mérei Ferenc– V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Gondolat. Budapest.
4. Piaget: Az értelem pszichológiája. Gondolat. Bp. 1993
5. Turner, J.: Az értelmi fejlődés. Gondolat. Bp.. 1981.
6. J. Orwell (1998): Kézenfogva a gyermekekkel a természetben. Magyar Környezeti Nevelési Egyesület.
7. Zsámboki Károlyné (2003): Óvodai matematikai nevelés. Magánkiadás, Sopron
8. Zsámboki Károlyné (2001): Bence világot tanul. Magánkiadás, Sopron.
9. Vigotszkij Lev Szemjonovics (2000) *Gondolkodás és beszéd*. Trezor Kiadó, Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Baddley, Alan (2003): Az emberi emlékezet. Osiris, Bp.
2. Sekuler, Robert – Blake, Randolph (2001): Észlelés, Osiris, Bp.
3. Piaget, J. – Inhelder, B. (2004): Gyermeklélektan, Osiris, Bp.
4. Fejlesztő játékok. Okker Kiadó, Bp. 1997.
5. Kiss Tihamér: A gyermek matematikai gondolkodásának megalapozása és fejlesztése, 1994/12, Új pedagógiai

BÖLCSŐDEI GYAKORLAT

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Bölcsődei gyakorlat	0+2	3	gyj.	KV	V.	Korai fejlesztés elmélete és gyakorlata

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Élményeket és ismereteket nyújtani a bölcsőde és óvoda eltérő és hasonló vonásairól, a gyermekekkel való bánásmódról, a felnőtt és a gyermek kapcsolatáról, az egyes ellátási formák szakmai alapelveiről.
- A gyakorlatok során elvégzett feladatok segítsék az elméleti ismeretek mélyülését, fejlesszék azokat a jártasságokat, készségeket és képességeket, amelyek alkalmassá teszik a hallgatót a 0-3 éves korú gyermekek gondozására, nevelésére
- Saját élmény szerzése a 0-3 éves korú gyermekekkel való foglalkozásról.
- Jártasság szerzése a pontos megfigyelésben
- Csecsemők és kisgyermekek különböző tevékenységeinek megfigyelése, ezek pontos dokumentálása és elemzése

TANANYAG:

- A bölcsőde tárgyi feltételei, helyiségei, udvara, étkeztetési és higiénés berendezései, a csoportszobák berendezése, játékok.
- A gyermekek életkora, fiú-lány arány, csoportbeosztás, csoportlétszám.
- A bölcsődei csoportok napirendje.
- A bölcsőde személyi feltételei, gondozónők és a technikai dolgozók munkája.
- A gyermekcsoportok kialakulásának feltételei.
- A gondozási munka feltételei: eszközök, időtényező, a gyermek érzelmi állapota, a gyakorlat kivitelezése.
- A higiénés szokások megfigyelése, a rendszeresség szerepe a kisgyermek életében.
- A játékeszközök korcsoportok szerinti megfigyelése, a játéktevékenység leírása.
- A gyermek érkezése a bölcsődében, elválás az anyától, búcsúzás. Ezt követően a gyermek viselkedésének megfigyelése 1 órán keresztül.
- Csecsemők és kisgyermekek étkezésének megfigyelése.
- A szabad levegőn tartózkodás megfigyelése. Az időtartam és a tevékenység értékelése.
- Egy gyermekcsoport testi fejlődésre vonatkozó dokumentációjának összehasonlítása, az egyes gyermekek közötti különbségek megállapítása, elemzése. Eltérő korú és mozgásfejlettségű gyermekek megfigyelése.
- A tárgyi feltételek jelentősége a mozgásfejlődésben.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató ismerje a bölcsőde tárgyi feltételeit, helyiségeit, berendezéseit, a bölcsődei ellátás feladatait, céljait
- A hallgató ismerje a bölcsőde napirendjét, szokásait, a gyermekcsoportok összetételét
- A hallgató legyen tisztában a bölcsődei nevelő gondozó tevékenységgel
- A hallgató legyen képes a gyakorlaton szerzett tapasztalatait elméleti ismereteibe illeszteni, azokról szakmailag igényes megfigyelési naplót készíteni

- A hallgató ismerje fel a gyermekek személyiségében az egyéni jegyeket, legyen képes a gyermekek igényeire differenciáltan reagálni
- Legyen képes megfigyeléseit elemezni és rendszerezni egy-egy viselkedési, tevékenységi forma köré; fejlődési dokumentációk összehasonlítására, elemzésére.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS SZEMPONTJAI:

- A témában kiválóan képzett, nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonása a tantárgyelem oktatásába;
- A tantárgyelem oktatásában részt vevő bölcsődék megfelelő infrastrukturális fejlettsége, az ott dolgozók magas szakmai színvonala, sokéves gyakorlati tapasztalata;
- A hallgatók kompetenciái, készségei, és képességei fejlődésének folyamatos nyomon követése;
- Az önálló hallgatói munka lehetőségének megadása, tutorálása;
- A tantárgyelemek tartalmának összehangolása;
- A hallgatói visszajelzések alapján a hallgatói vélemények beépítése az oktatási folyamatba a tantárgy minden elemében.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. A bölcsődei gondozás-nevelés minimum feltételei és a szakmai munka részletes szempontjai. Módszertani levél, Országos Csecsemő- és Gyermekevédelmi Intézet. 1999. Budapest.
2. Bölcsődék Országos Alapprogramja. Szociális és Munkaügyi Intézet. 2008, Budapest.
3. A nevelési-oktatási intézmények működéséről. 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet.
4. Falus Iván (szerk., 2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Kiadó.

AJÁNLOTT IRODALOM: